PRECATIONES HEBRAICAE, QUIBUS IN SOLENNIORIBUS FESTIS, IUDAEI, CUM MENSAE...

mioamore pecuniæ tenentur, fit, ut interim animas suas perdant, serui facti Mammonę. Sed & sanctus Deus benedictus sit ipse, studium ipsorum, quoad cumulandas diuitias accensi sunt, pro idololatria illis imputat. Atq; ita fit, ut Mammona ipsis occasio sit, quo sese nimiũ immisceãt negotijs huius sæculi, destituãturq; parte futuri sæculi. Cũ negligant id quod scriptura monet. Laborem manuum tuarum comedes, & bene tibi: Cuius loci scripturæ is sensus est: Omnis homo, qui lucratur diuitias, opera manuũ suarum, beatus ille in hoc sæculo, & bene illi in sæculo futuro. Sed qui student ampliandis diuitijs, absq; sudore & labore, hoc est, uiuunt tantum ex usura, non habent spem in æternum, atq; in eos quadrat illud scripturæ: Quod incurnatum est non potest rectificari, &c. Quin & is qui ita lucro inhiat, raptor uocatur, & præuaricatur præceptum negatiuũ. Nõ prædaberis. Cum itaq; lucri cupiditate, abutantur citato loco scripturæ, hinc fit, ut pereant in hoc sæculo. Hoc est, lucrum causa est ipsis exilij, ut scilicet diuexentur & dispergantur inter populos, nec quoq; partem habeant in futuro sæculo. Postquam enim non credunt in Christum missum, non est quod sperent se fruituros sæculo futuro. His quoq; accedit, quod præuaricantur uerba legis, eo quod nequaquam est sensus scripturæ, ut ipsi exponũt, quasi Christiani pro alienigenis sint habendi, propter fidem qua credunt in Christum qui missus est. Quin potius Christiani tanquam fratres æstimandi sunt, posteaquam credunt in Deum uiuum, atq; regem æternum sicut & ipsi credunt. Neq; colunt idola ut superius exposui, uerum qui idola colũt pro alienigenis reputandi sunt. Proin quicunq; usuram accipit à Christianis, transgreditur uerba legis, & præcepta negatiua, quæ uetant usuræ acceptionem, &c. Veruntamen huius sæculi Iudæi, nõ sunt in culpa, eò quod putãt & arbitrantur rem sic sese habere, quẽadmodum ordinarunt sapientes illorum post Christi ad-

eius qui docuit eum legem , & ita omnes cogitationes cō-tra eum ſunt in malum & nō in bonum . Porrò & hęc res multum obſtat eis , quod non credunt in hunc ſaluato-rem qui miſſus eſt eis , ad redimendum eos , quod ſcilicet Sapientes eorum inhibuerunt eis, ne comederent , aut bi-berent cum Chriſtianis: Et omnis comedens cum Chriſtia nis,perinde habetur, ac ſi comederet de cadauere , aut ani-mali capto in agro.In tantum item aggrauauerūt,ut ne au-ſint comedere cū Chriſtianis caſeum aut butyrum , quod illi coquunt, aut ſale cōdiunt.Sed & lac quod ipſi mulgēt, quidam Iudæorū non comedunt , nec non & quancunqꝫ rem aliam, etiamſi ea res licita ſit ad ueſcendum : niſi corā uiderint tempore coctionis, & coquatur iuxta uoluntatē eorum.Cum enim non uiderit dum coquitur,prohibitum eſt ne ea re ueſcatur. Inſuper & uas quo uſus eſt Chriſtia-nus,ut eſt caldare,uel paropſis, & his ſimilia,Iudei nequa-quam utuntur eo , donec bullientibus aquis ſemel atqꝫ ite-rum illud ante defricarint.Cæterum uas fictile Chriſtiano rum omnino confringunt . Eſt quoqꝫ & uetitum Iudæis, induere ueſtes Chriſtianorum,aut affinitatem contrahere cum eis . Reputant enim Chriſtianos ueluti extraneos, præſertim in negotio uſuræ : iuxta id quod ſcriptum eſt. Cum alieno uſuram exercebis,ſed non cum fratre tuo &c. Ex quo loco ſcripturæ , ſibi patrocinium accipiunt , quaſi iuſte hoc ipſis liceat,poſteaqꝫ Chriſtiani nō idem credunt, quod ipſi:nempe,quod nondum uenerit Meſsias.Hinc re-putant Chriſtianos pro alienigenis. Sed in errore uerſanť, non intelligentes ſcripturam , quin potius illam pro arbi-trio & opinione ſua retorquentes,quo liceat ipſis uſuram accipere,& eo facilius cū lucro augere bona ſua,citra ſudo rē & laborē. Vſqꝫ adeo enim innituntur huic loco ſcriptu rę , ut uſurę cupiditas iam in illis radices egerit, nullate-nuſqꝫ illam deſerere poſsint . Imò ſectantur lucrum diui-tiarum,quo facilius & citra laborem diteſcant. Et quia ni-

mio

QVID OBSTET IVDAEIS QVO MINVS CREDANT IN *Christum qui missus est.*

EN hæc res prohibet, & in causa est, quod Iudæi non credunt in Messiam qui missus est: eò quod Iudæi uocant istiusmodi uirum aut mulierem, qui credunt in Christum, & recipiunt super se fœdus eius, ac legem eius, meschumad, uel, meschumædeth, id est, apostatã, quasi dicant, non est uiro illi pars in sæculo futuro. Neq; est expiatio animæ eius in æternum. Expuunt coram eo, uocantq; filios eius mamserim, hoc est, spurios, & uxorem eius immundam & pollutam. Non comedunt cum eo, neq; bibũt cum eo, sed excõmunicant & propellunt eum à se. Maledicunt ei quotidie uespere & mane tribus uicibus, nempe in hunc modũ. Et apostatis non sit spes. Habent eum pro hæretico & Epicuro. Vilipendunt eum atq; filios familiæ suæ, & non iungunt connubia cum eo, neq; cum filijs cognationis suæ, nisi fuerint ei & familiaribus eius multę diuitiæ. Insidiantur animę eius, & liberum faciunt saguinem eius, hoc est, qui occiderit eum, non ultio sumitur de sanguine eius: neq; opus est ei pœnitentia, sed reputatur ei perinde ac si obtulisset sacrificium. Bene precantur ei, & dicũt super eũ: Memoria iusti, est in benedictione. Verum qui credunt in Christum qui missus est, de illo post obitum eius dicunt: Nomen impiorum conputrescet. Et quando ei eueniunt aliqua mala, dicunt: Sic pereant hostes domini. Letantur item in casu eius, & publicant bona eius: atq; id genus similia faciunt. Despectiones & ignominias irrogant ei plurimas, & absq; numero. Et quando illius recordantur, dicunt: deleatur nomen eius. Et expiatio peccatorum nostrorum, esto nobis apostata iste. Vę ei & animę eius: Væ patri eius & matri eius, qui educarunt æducationem istam. [illegible]

אֲבָל מָמוֹן כָּתִיב לֹא ׀ וּמוֹתוּ בָנִים עַל אָבוֹת וּמִי יוֹדֵעַ
אֶפְשַׁר כְּשֶׁיּוֹדְעִים הָאֻמּוֹת לֹא יְעַקְּשׁוּ אֶת עָרְפָּם ׀ וְלָכֵן
בִּדְבָרִים טוֹבִים וְנִיחוּמִים יֵשׁ לְדַבֵּר עִמָּהֶם כְּדֵי לִנְטוֹת אוֹתָם
אֶל דֶּרֶךְ הָאֱמוּנָה וְהַיּוֹשֶׁר כְּדֵי לְקַיֵּים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר וּמַשְׂכִּילֵי
עַם יָבִינוּ לָרַבִּים ׀ כְּלוֹמַר בְּחָכְמָה וּבְנַחַת יֵשׁ לְדַבֵּר עִם
הַיְּהוּדִי עַד שֶׁיַּטֶּה אוֹתוֹ אֶל דֶּרֶךְ הַיָּשָׁר ׀ וְאַעַ״פִּי שֶׁלֹּא
רוֹצֶה לִשְׁמוֹעַ אֶל הַמָּשִׁיחַ פַּעַם רִאשׁוֹנָה אוֹ שְׁנִיָּה אפי
אֲפִילוּ הָכִי לֹא יַנִּיחַ מִמֶּנּוּ וְיֵלֵךְ אַחֲרָיו עַד שֶׁיְּפַתֶּה אוֹתוֹ
שֶׁיִּשְׁמַע אֵלָיו ׀ וְכָל מִי שֶׁזּוֹכֶה וּמְזַכֶּה אֶת הָרַבִּים זְכוּת
הָרַבִּים תָּלוּי בּוֹ ׀ לָכֵן חַיָּיב כָּל אָדָם לְזַכּוֹת אֶת חֲבֵירוֹ הֵן
בְּדִבְרֵי טוֹבִים מִתּוֹךְ סִפְרֵי קַבָּלָה אוֹ מִתּוֹךְ סֵפֶר אֱמוּנָה הֵן
בִּשְׁאָר רְאָיוֹת וּתְשׁוּבוֹת עַד שֶׁיְּפַתֶּה אוֹתוֹ וַיְחַדֵּל אוֹתוֹ מִן
הַפֶּשַׁע וּמִן הָעֲבֵירָה וְיַמְשִׁיךְ אוֹתוֹ מִן הַגֵּיהִנָּם וִיזַכֶּה אוֹתוֹ
לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא ׀ וּבְכֵן יְהִי רָצוֹן מִלִּפְנֵי הָאָדוֹן
שֶׁיְּזַכֵּינוּ לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא וְיִפְדֶּה אוֹתָנוּ מִכָּל צָרוֹתֵינוּ
וְיִשְׁמַע אֶת תְּפִילָּתֵינוּ וְיַצִּילֵנוּ מִכָּל צָרָה
וְצוּקָה וּמִכָּל נֶגַע וּמַחֲלָה וִיזַכֵּינוּ
וִיחַיֵּינוּ לְבִיאַת הַמָּשִׁיחַ שִׁיבִית
וְאִמְרוּ אָמֵן ׀

ועובדים לממונם ׀ ומאחר שהם כל כך להוטים אחרי
הממון מעלה עליהם הקב"ה כאילו הם עובדים לע"ז ׀
והממון גורם עליהם שהם טרודים בעולם הזה ואין להם
חלק לעולם הבא ׀ לפי שהם לא מקיימים הפסוק יגיע
כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך ׀ משמע כל אדם שמרויח
ממון במעשה ידיו אשרי לו בעולם הזה ׀ וטוב לו בעולם
הבא ׀ אבל אותן שמרויחין את ממונם בלי טורח ועמלה
ר"ל לוקחי ריבית אין להם תקנה לעולם ׀ ועליו נאמר
׀ מעוות לא יוכל לתקון וגומר וגם בקרא גזלן ועובר על
לאו תגזול ׀ ומתוך שהם סומכין על הקרא דלעיל הם
אובדים בעולם הזה ר"ל שגורם להם הריבית שהם גולין
ונטרדין ונדחין בין האומות ׀ ואין להם חלק בעולם
הבא ׀ ר"ל כיון שאינם מאמינים במשיח הנשלח להם
לגאול אותם וכו' אין להם חלק לעולם הבא ׀ ועוד הם עוברי
על דברי תורה ׀ לפי שהקרא לא משמע כמו שהם
מפרשים ר"ל להשוב את המשיחיים כנכריים בשביל אמונת
משיח הנשלח ׀ אדרבה היה להם להשוב אותן כאחים
׀ מאחר שהם מאמינים באלהים חיים ומלך עולם כמו
שהם מאמינים ואינן עובדין לאלילים כמו שפרשתי לעיל
׀ אבל אותן שעובדין לאלילים יש לחשוב כנכריים ׀
ולכן כל הלוקח ריבית מן המשיחיים עובר על דברי תורה
ועל ג' לאוין הנאמרין על לוקחי ריבית וגומר אבל מכל
מקום דור הזה אינן חייבין בדבר לפי שהם מבינים העניין
וסוברין כן הוא כמו שתקנו החכמים אחרי ביאת המשיח
והיו מסמין את עיני ההמון בדברי דרשותיהן המשובים
׀ ומכח זה היו מטמטמין את לב ההמון וחושבין דבריהם

תורה ׀ וכל מחשבותם עליו לרעה ולא לטובה ׀
וגם דבר זה גורם מאוד שהם לא יאמינו בזה המושיע
שנשלח להם לפדות אותם ׀ משום שחכמיהם גזרו
עליהם שלא לאכול ולשתות עם המשיחיים וכל האוכל עם
המשיחיים כאלו אוכל נבילות וטריפות מן השרה ׀
והחמירו עליהם כל כך שלא לאכול עם המשיחיים אפילו
גבינה או חמאה שהם מבשלין או מולחין ׀ ואפילו
חלב שהם חולבים לא יאכלו קצת יהודים ׀ וכל דבר
שהמשיחיים מבשלים אפילו דבר שמותר להם לאכול
אין יאכלו היהודים עד שיראו בשעת הבישול שבשל לפי
רצונם ובשאינו רואה בשעת הבישול אסור לאכול ממנו
׀ וגם כלי ששימש בו המשיחי כגון קדירות או קערות
וכה״ג אין היהודים משמשים בו עד שיגעילו אותם במיים
רותחים ב׳ או ג׳ פעמים ׀ וכלי חרס של המשיחיים הם
משברים ׃ וגם אסור ליהודים ללבוש בגדיהם של המשיחיי
׀ וגם אסור להם להתחתן עמהם ׀ וחושבין את
המשיחיי כנכרים לעניין ריבית דכתיב לנכרי תשיך ולאחיך
לא תשיך וגומר ולקחו סמך מזה הקרא ׀ כלומר כיון
שאינם מאמינים כמו שהם מאמינים שמשיח לא בא ׀
לכן חושבים את המשיחיים כנכרים ׀ אבל טעות הוא
בידם כי לא מבינים הקרא ׀ ומשבים הקרא לפי רצונם
ודעתם כדי שיוכלו ליקח ריבית ולהרויח ממונם בקלות
בלי טורח ועמלה ׀ וסומכין את עצמו על זה הקרא
׀ ונשתרשו בריבית ולא יכלו לעזוב ממנו ׀ והולכין
אחרי רווח ממונם שהם יכולין להתעשר בקל בלי טורח
׀ ומתוך שחביב עליהם הממון הם מאבדים את נשמתן
ועובדים

מה שמודע היהודים שלא יאמינו במשיח הנשלח ׀

הרי דבר זה מודע וידוע שאין היהודים מאמינים במשיח הנשלח ׀ לפי שהיהודים קוראים לאותו איש או אשה המאמינים במשיח ומקבלין עליהן בריתו ותורתו ׀ משומד או משומדת ׀ כלומר אין לאותו איש חלק בעולם הבא ׀ ואין לנשמתו כפרה לעולם ועד ׀ ומקיאים לפניו ׀ וקוראין לבניו ממזירים ׀ ולאשתו טמאה ונדה ׀ ואין אוכלין עמו ואין שותין עמו ׀ ומחרים ומנדים אותו ׀ ומקללין אותו בכל יום ערב ובוקר ג׳ פעמים ׀ כגון ולמשומדים אל תהי תקוה ׀ ומדמין אותו למין ולאפיקורס ׀ ומבדין אותו ואת בני משפחתו ואין מתחתנין לו ולבני משפחתו אם לא שיש לו ולבני משפחתו ממון ביותר ׀ ועומדין על נפשו ומתירין את דמו ׀ כלומר מי שיהרוג אותו אין לו דמים ואין צריך לתשובה ׀ ומעלין עליו כאילו הביא קרבן ׀ ומברכים אותו ואומרים עליו זכר צדיק לברכה ׀ אבל על זה המאמין במשיח הנשלח ׀ אומרים עליו לאחר מותו ׀ שם רשעים ירקב ׀ ואם יארעו לו שום פגיעות רעות אומרים עליו ׀ כן יאבדו אויבי יי ׀ ומשמחים במפלתו ׀ ומפקירין את ממונו וכה״ג ביזויים וזלזולים עושים לו הרבה עד אין מספר ׀ וכשזוכרין אותו אומרים ימח שמו וזכרו ׀ כפרתינו יהיה זה המשומד ׀ אוי לו ולנשמתו ׀ אוי לאביו ולאמו שגדלו גדילה

מִזְמוֹר לְדָוִד יְהוָה רוֹעִי לֹא אֶחְסָר ׀ בִּנְאוֹת
דֶּשֶׁא יַרְבִּיצֵנִי עַל מֵי מְנוּחוֹת יְנַהֲלֵנִי
׀ נַפְשִׁי יְשׁוֹבֵב יַנְחֵנִי בְמַעְגְּלֵי צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ ׀ גַּם
כִּי אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת לֹא אִירָא רָע כִּי אַתָּה עִמָּדִי שִׁבְטְךָ
וּמִשְׁעַנְתֶּךָ הֵמָּה יְנַחֲמֻנִי ׀ תַּעֲרוֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד
צוֹרְרַי דִּשַּׁנְתָּ בַשֶּׁמֶן רֹאשִׁי כּוֹסִי רְוָיָה ׀ אַךְ טוֹב וָחֶסֶד
יִרְדְּפוּנִי כָּל יְמֵי חַיָּי ׀ וְשַׁבְתִּי בְּבֵית יְהוָה לְאוֹרֶךְ
יָמִים ׀

PSalmus Dauid: Dominus paſtor meus, ideo in nullo deficiam. In amœnis locis & germinoſis me accubare faciet, & iuxta aquas refrigerij deducet me. Animā meam reducet, & deducet me in ſemitis iuſtitiæ, propter nomen ſuum. Etiam ſi ambulauero per uallem umbræ mortis, nō timebo malum, quia tu mecum es: uirga tua & baculus tuus, ipſa me conſolantur. Ordinabis ante conſpectum meum menſam, aduerſus eos qui tribulant me: impinguaſti in oleo ceput meum, & calix meus erit exuberans. Veruntamen bonitas & pietas ſequentur me, cunctis diebus uitæ meæ: moraborq; in domo domini in longitudinem dierum.

FINIS.

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם ב
בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ

Benedictus ſis domine Deus noſter rex mundi, qui creas fructus arboris.

Cum apponuntur obſonia dicunt:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם ב
בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת ׃

Et hanc benedictionem ברכת הפרפרת uocant.

HAs precatiunculas & benedictiones, amice lector, ob id huc adijcere libuit, ut uideas, quomodo uetus populus iudaicus aſuetus fuerit, nullos cibos absq; benedictione & gratiarum actione ſumere. Quo nimirum & Apoſtolus reſpexit, 1. Timo: 4. ubi dicit, omnē creaturam dei bonam, & non reijciendā, ſi cum gratiarum actione ſumatur: Sanctificatur enim inquit, per ſermonē Dei, ac precationē. 1. Corinth. 10. inquit. Siue igitur editis ſiue bibitis, ſiue quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. Porro ſuper carnibus, piſcibus, ouis, oleribus, caſeo, & pulmento, nullā dicūt benedictionē, de quo a Rabbinis ſuis tale habent præceptū
דְּבָרִים הַבָּאִים מֵחֲמַת הַסְּעוּדָה בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה אֵין טוּעֲנִין
בְּרָכָה כְּגוֹן בָּשָׂר וְדָגִים וּבֵיצִים וִירָקוֹת וּגְבִינָה ׃ וְדַיְיסָא
Id eſt. Res quę propter conuiuiū, in conuiuiū adferuntur, nō egēt benedictione, ut, caro, piſces, oua, olera, caſeus & pulmentum.

בְּרָכָה קְצָרָה אַחֲרֵי אֲכִילָה ׃

BREVIS GRATIARVM ACTIO POST
ſumptum cibum.

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא מַלְכָּא דְעָלְמָא מָרֵי דְהַאי פִּתָּא ׃

Benedictus ſit miſericors, rex mūdi, dominus cibi.

uruntur

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם ב
בורא פרי הגפן ׃

Hoc dicto, ex consecrato poculo quod in manu tenuit, bibit, idemq; mox discumbentibus, ut singuli ex eo bibant, distribuit. Hactenus orationes celebrioris gratiarum actionis Iudæorũ pro sumptis epulis. Iam scias, Iudæos adhuc plures habere benedictiones, quibus utuntur, cum inter edendum lautum aliquid apponitur. Cum enim melius uinum apponitur dicunt.

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם ה
הטוב והמטיב לכל ׃

Benedictus sit dominus Deus noster, rex mundi, qui bonus est,& benefacit omnibus.

Et istam benedictionem uocant ברכת טוב והמטיב Cum aromata adferuntur, dicunt.

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם ב
בורא עצי בשמים ׃

Benedictus sis domine Deus noster, rex mundi, creator arborum aromaticarum.

Et hanc benedictionẽ appellant ברכת המוגמר Cum suaue adoramentum aliquid apponitur, dicunt.

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם ב
בורא מיני בשמים ׃

Benedictus sit dominus Deus noster, qui creat species aromaticas.

Et hanc benedictionem nuncupant ברכת המושח Cum fructus arborum apponuntur dicunt.

ברוך

benedicti fuerũt patres nostri, Abraham, Isaac, & Iacob, omni genere bonorũ: sic benedicat nos omnes simul benedictione perfecta. Dicamus ergo Amen.

IN excelso, doceant de eo & de nobis meritũ, quod sit in custodiam pacis, Ut leuemus benedictionẽ à domino, atq; iustitiam à Deo salutis nostre. Ut inueniamus gratiam et intellectum bonum, in oculis Dei ac hominum. Ipse per misericordiã suam dignos nos faciat diebus Messię, a atq; uita futuri sęculi. Magnificans salutes regis sui: & faciens misericordiã Christo suo Dauid, & semini eius usq; in sæcula. Qui facit pacem in excelsis suis, is quoq; faciat pacẽ super nos & super omnem Israël, Ad quæ dicite, Amen. X

a Pro his sic lege בַּאֲשֶׁר הוּא יָבֹא בְּיוֹם הַדִּין לָדוּן אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַמֵּתִים id est, Quum uenerit in die iudicij, ad iudicãdum uiuos & mortuos.

HIS ORATIONIBUS A' PRAEEUNTE OMNIBUS *finitis: omnes qui mensæ accumbunt, sequentem orationem submissa uoce dicunt.*

Psal. 34.

יִרְאוּ אֶת יְהוָה קְדֹשָׁיו כִּי אֵין
מַחְסוֹר לִירֵאָיו כְּפִירִים ר
רָשׁוּ וְרָעֵבוּ וְדֹרְשֵׁי יְהוָה לֹא יַחְסְרוּ כ
כָּל טוֹב׃

Timete dominum sancti eius, quoniam nõ est defectus illis qui timent eum. Leones penuriam habẽt, & esuriunt, qui autem inquirunt dominum, non carebunt ullo bono.

Post illa qui pręit orando sequenti precatiũcula, alta uoce prolata, gratiarum actionem in hunc modum claudit.

ster, Conditor, Sanctificator noster, Sanctus Iaecob, Pastor noster, Pastor Israel, Rex ille bonus, qui bene-facit omnibus. Potens ille Deus, qui omni die benefecit, benefacit & benefaciet nobis: Ipse retribuit nobis. Ipse est retributor noster. Ipse retribuet nobis bonũ in perpetuum, per gratiam, misericordiam, ac misera-tiones suas, ut sit nobis respiratio, liberatio, fœlicitas, benedictio, salus, consolatio, cibatio & sustentatio, Miserationes item, uita, pax & omne bonum non deerit nobis. Ipse est misericors ille, qui regnabit sup nos in sæculum & in perpetuum. Ipse est misericors ille benedicendus in cælo & in terra: Ipse est mise-ricors ille qui laudandus est in generationem & ge-nerationes. Ipse glorietur de nobis in æternum. Ipse decorem habeat à nobis in perpetuum, atq; in sæcula sæculorum. Ipse est misericors ille qui gubernat nos honorificè. Ipse est misericors ille qui cõfringet [a] iu-gium gentium à collo nostro, ducetq; nos erecta sta-tura in terram nostram. Ipse Misericors ille mittat nobis benedictionem multam in domum istam, & super mensam istam in qua comedimus. Ipse miseri-cors ille, mittat nobis Heliam prophetam, (*hic tu Christiane dicas,* שלח *id est, misit*) memor nostri in bonum. Benedicatq; nos, quemlibet ex nobis no-minatim. Ipse misericors ille, benedicat patrẽ meum, dominum meum, patrem familiâs. Nec non & ma-trem meam, dominam meam, matrem familiâs: ipsos inquam & semẽ eorum, familiam eorũ, & quæcunq; habent. Adhæc & nos, & omnia nostra. Sicut enim benedi-

[a] Pro his lege
עול השטן וה
והרשעים מ
מעל צוארינו
והוא יוליכנו
אחר חיי עו
עולם הזה ל
לחיי עולם ה
הבא

id est. Iugum Satanæ & impiorũ à collo nostro, ducetq; nos post hanc uitam in uitam futuri sæculi

ſti patribus noſtris, in diebus illis, & in tempore illo. In diebus ſcilicet Mardochai, & Eſter, in palatio Schuſchan. Cum inſidiaretur illis Haman impius ille, quærens delere, occidere, atq; perdere omnes Iudæos, à puero uſq; ad ſenem, paruulos & mulieres, in die uno, nempe 13. Menſis. 12. qui eſt mẽſis Adar, nec non & omnia bona illorum diripere. Verum tu per multam miſericordiam tuam, irritum feciſti conſiliũ eius, ac diſsipaſti cogitationem eius, conuertiſtiq; retributionem eius in caput eius, ut ſuſpenderint eum atq; filios eius in ligno.

פורים id eſt, urnarum ſeu ſortium, quæ tempore. Eſther & Mardochæi, miſſæ fuerunt in urnas, uacantq; iudæi his diebus magnis uoluptatibus, nõ ſecus q̃ Chriſtiani faciũt in feſto Bachanalium.

VIIII

Ædifica Ieruſalẽ ciuitatẽ cito in diebus noſtris. Benedictus ſit dominus, qui per miſericordiam ſuam Ieruſalẽ ædificat, Amen (*Pro his tu Chriſtiane ſic ora*)

בנה ירושלם עיר הקדש דהיינו את קהל הקדש כל המשיחים
בדבר חיים שלך ובכח רוח הקדש שלך בכל עת העולם
כמו שהבטחנו הבכר ידידי ישוע משיח אדנינו וגואל
וגואלינו לאמור והנני עמכם כל הימים עד תכלית העולם
ברוך אתה יהוה בונה ברחמיו ירושל׳ הרוחנית הזאת אמן

Id eſt, Ædifica Ieruſalẽ ciuitatẽ ſanctã, hoc eſt ſanctã eccleſiam chatolicã, uerbo tuo uiuifico, uirtuteq; ſpiritus ſancti tui, omnibus diebus ſæculi, ſicut promiſit nobis dilectus filius tuus, Ieſus Chriſtus Dñs & Redemptor noſter, dicẽs. Ecce ego uobiſcum ſum, uſq; ad conſumationẽ ſæculi. Benedictus ſis domine, qui per miſericordiam tuam ędificas Ieruſalẽ iſtam ſpiritualẽ, Amen. Benedictus ſis domine Deus noſter, Rex mundi, Deus ille fortis, pater noſter, rex noſter, magnificus noſter, creator noſter, redemptor noſter.

ad bonũ. Et uisita nos in eo in benedictione, saluaq́; nos in eo ad uitam, atq; uerbo salutis & miserationum, parce & miserere nostri. Misericordiam tuam exere super nos, & libera nos: nam ad te occulos nostros (attollimus,) quoniam rex clemens, & misericors es tu.

VII *Hanc orationem addunt, in festo Encæniorũ quod heb: חֲנֻכָּה id est, dedicatio uocãt, scilicet altaris, quod Iudas Machabæus 2. Machab: 2. instaurauit post cõtaminationem sanctuarij quã fecit Antioch9. De hoc festo habetur Iohan: 10. cap.*

GRatias quoq; agimus pro miraculis, pro redemptione, uirtute, et prelijs, quę exhibuisti patribus nostris, in diebus illis, & in isto tempore. In diebus scilicet, Mathathiæ filij Iochanan, sacerdotis magni, Machabæi, & filiorum eius: Cum insurgeret Regnũ græciæ impium, contra populum Israël, ut facerent eos obliuisci legum tuarum, & ut transgredi eos facerent statuta tua quæ seruari uoluisti. Tu siquidem tum multis miserationibus tuis, adfuisti eis in tempore tribulationis suæ. Tradidisti robustos in manum debilium. Et multos in manum paucorum. Immundos in manum mundorum. Impios in manum iustorum. Superbos in manum discentium legem tuam. Et sic fecisti tibi nomẽ magnum, & sanctũ, in mundo tuo. Populo item tuo Israël fecisti salutẽ magnam, & liberationem in die illa. Dein, ingressi sunt filij tui in locum oraculi, qui erat in domo tua: repurgarunt templum tuum, atq; mundarũt sanctuarium tuum. Accenderũt lucernas in atrijs sanctis tuis. Constituerunt octo dies istos, in memoriã consecrati templi, ad confitendum & laudandũ in eis magnũ nomẽ tuum.

VIII *Hanc orationem addunt in festo*

GRatias item agimus tibi pro redemptione, præclaris factis, salute, & bellis, quæ omnia exhibuisti patri-

est, Qui sunt Ierusalem ciuitas illa tua spiritualis. Atq; Zion habitaculum gloriæ tuæ. Nec non & regnum illud Dauidis Christi tui, qui scilicet est dilectus filius tuus, Iesus Christus, dominus noster. Ipsi sunt domus illa magna & sancta, in qua nomen tuū inuocatur, benedicitur, & laudatur cottidie, ab ortu solis usq; ad occasum eius, &c. *supple reliqua*

V *Hanc orationem interponunt in Sabbato.*

BEnigniter nobis quietem concede, domine Deus noster in præceptis tuis, & in præceptis diei septimi, Sabbati magni & sancti istius. Quoniam dies iste magnus & sacer est in conspectu tuo, ut feriemur, & quiescamus in eo, idq; ex amore tui, iuxta pręceptum uoluntatis tuę. Benigna itaq; uoluntate tua, requiem concede nobis domine Deus noster, ut non sit nobis ulla tribulatio, afflictio, & anxietas, in die quietis nostrę, atq; ostende nobis, domine Deus noster, consolationes Zion ciuitatis tuæ, & ædificationem Ierusalem ciuitatis sanctæ tuæ. Quoniam tu es dominus salutis, & dominus consolationum.

VI *Hanc orationem interponunt in initio nouilunij quod uocant* לראש חדש

DEus noster, & Deus patrum nostrorum, ascendat, ueniat, appropinquet, appareat, placeat, audiatur, uisitetur & in memoriam ueniat memoria nostri, & uisitatio nostri item patrum nostrorum. Recordatio Mesiæ filij Dauid serui tui. Recordatio Ierusalem ciuitatis sanctæ tuæ. Recordatio uniuersi populi tui domus Israël coram te, ut liberentur, ut bene sit eis, ut gratiam, misericordiā, ac miserationes, tuas (sentiant) ad uitam & pacem. In die initij mensis istius. Memor est nostri domine Deus noster, in eo,

rationẽ fac nobis, reſpirationẽ inquam fac nobis domine Deus noſter cito, ut euadamus ex omnibus tribulationibus noſtris. Ne quæſo domine Deus noſter egere nos facias, neq; muneribus hominum, neq; ut mutuum ab illis accipiamus. Sed tantum manu tua, quæ plena eſt (omnis boni) aperta, ſancta & ampla, ut non confundamur, neq; ignominia afficiamur inæternum & in perpetuum.

HAC ORATIONE SIC VTI POTES.

רחם יהוה אלהינו עלינו על ישרא
עמך דהיינו על כל המשחיי
האמינים במשיח הנשלח שהם ירושלם
עירך הרוחנית ׃ וציון משכן כבודתך
הרוחנית ומלכות בית דוד משיחך ש
שהוא בנך הידידי ישוע אדנינו והם ה
הבית הגדול והקדוש אשר בה שמך
יקרא יתברך וישתבך כל יום ויום ממ
ממזרח שמש עד מבואו וגומר ׃

MIſericordiam tuam domine Deus exere ſuper nos, ſuper Iſraël populum tuum, hoc eſt, ſuper omnes Chriſtianos, qui credũt in Chriſtũ qui miſſus

eſt,

quocꝫ eduxiſti & redemiſti nos, de poteſtate & capti-
uitate Satanæ, cui ſeruiebamus peccatis noſtris, iuxta
uoluntatem eius. Pro eo item, quod ſicut ſignauiſti
fœdus tuum in carne populi tui Iſraël, ſic ſignauiſti
fœdus tuum in carne noſtra, quod dediſti nobis loco
circumciſionis, hoc eſt, Baptiſma, in ſignum & teſti-
monium expiationis peccatorum noſtrorũ. Pro lege
deniqꝫ noua, quam docuiſti nos per filium tuum. Et
pro ſtatutis quæ nota feciſti nobis per filium tuum.
Pro uita quoqꝫ, gratia, & miſericordia, qua miſertus
es noſtri, propter dilectum filium tuum, Ieſum Chri-
ſtum dominum ac redemptorem noſtrum, cuius no-
men benedictum ſit in generationes & in ſæcula ſæ-
culorum, Amen.

GRatias inſuper agimus tibi domine Deus no- III
ſter, & pro omnibus alijs beneficijs, pro quibus
benedicimus tibi, ſitqꝫ nomen tuum benedictum in
ore omnium uiuẽtium iugiter, in æternum & in per-
petuum. Sicut ſcriptum eſt. Cum uero comederis & Deut. 8.
ſatiatis fueris, benedices domino Deo tuo, in terra illa
bona, quam dedit tibi. Benedictus ſis tu domine pro-
pter terram & propter cibum.

MIſericordiam tuam domine Deus noſter exeras IIII
ſuper nos, qui ſumus Iſraël populus tuus, & ſu-
per Ieruſalem ciuitatem tuam. Et ſuper Zion habi-
taculum gloriæ tuę. Et ſuper regnum domus Dauid
Chriſti tui. Super domum item magnam & ſacram,
pro qua inuocatur nomen tuũ. Deus noſter & pater
noſter, paſce nos, ciba nos, ale & ſuſtenta nos. Reſpi-
rationem

ברצונו ׃ ועל כי כמו שחתמת בריתך
בבשר עמך ישראל כן חתמת בריתך
בבשרינו אשר נתת אותו לנו במיקום ה
המילה שהוא טבילה לאות ולעדות כ
כפרת חטאתינו ועל תורתך חדשה ש
שלמדתנו על ידי בנך ועל חקיך שה
שהודעתנו על ידי בנך ועל חיי חן וחסד
שחוננתנו מחמות בנך ידידי ישוע מ
משיחנו אדנינו וגואלינו אשר שמו יהי
מבורך לדור דורים ולעולמי עולמין
אמן ׃

GRatias agimus tibi domine Deus noſter, pro eo, quod ſicut hereditate feciſti, patres populi tui Iſraël, terram deſiderabilem, bonam, & ſpatioſam. Sic quoq; hereditare nos feciſti terram ſpiritualem, ſupernam illam, ſęculi futuri, idq; per meritum primogeniti ac dilecti filij tui: qui eſt Ieſus Chriſtus dominus noſter, quem miſiſti in hũc mundum, ad expiandum peccata noſtra. Gratias quoq; agimus, pro eo, quod quemadmodũ eduxiſti populũ tuum Iſraël, de terra Ægipti, redemiſtiq; eos de domo ſeruitutis, ſic quoq;

bilē, bonam, & amplam. Quodq; eduxiſti nos domi-
ne Deus noſter, de terra Ægipti: atq; redemiſti nos
de domo ſeruorū. Gratias item agimus tibi, pro fœ-
dere tuo, quod ſignauiſti in carne noſtra. Et pro lege
tua quam docuiſti nos. Proq; ſtatutis tuis, quæ nota
feciſti nobis. Pro uita et gratia, qua miſertus es noſtri.
Pro cibo, quo tu paſcis & alis nos iugiter, omni die,
tempore, & hora.

HAC ORATIONE CHRISTIANE
lector, Chriſtianicè ſic uti potes

נוֹדֶה לְּךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל כִּי כְּמוֹ
שֶׁהִנְחַלְתָּ אֶת אֲבוֹת עַמְּךָ
יִשְׂרָאֵל אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה וּרְחָבָה כֵּן
הִנְחַלְתָּנוּ אֶרֶץ רוּחָנִית שֶׁל מַעְלָה לְעוֹלָם
הַבָּא עַל יְדֵי זְכוּת וּמִיתַת בִּנְךָ הַבְּכוֹרְךָ
הַיְדִידִי יֵשׁוּעַ מָשִׁיחַ אֲדוֹנֵינוּ אֲשֶׁר של
שִׁלַּחְתָּ אוֹתוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה לְכַפֵּר חַטֹּאתֵינוּ
׃ וְעַל כִּי כְּמוֹ שֶׁהוֹצֵאתָ עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְדִיתָם מִבֵּית עֲבָדִים כֵּן
הוֹצֵאתָנוּ וּפְדִיתָנוּ מֵרְשׁוּת וּמוֹשְׁבוֹת ה
הַשָּׂטָן שֶׁהָיִינוּ עוֹבְדִים לוֹ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ כר

במרום ילמדו עליו ועלינו זכות י
שתהא למשמרת שלום
ונשא ברכה מעם יהוה וצדקה מאלהי
ישעינו ׃ ונמצא חן ושכל טוב בעיני
אלהים ואדם ׃ הרחמן הוא יזכינו לי
לימות המשיח ולחיי העולם הבא ׃
מגדיל ישועות מלכו ועושה חסד למ
למשיחו לדוד ולזרעו עד עולם ׃ עושה
שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו
ועל כל ישראל ואמרו אמן ׃

I BEnedictus ſit dominus Deus noſter rex mundi. Qui paſcit totum mundum, bonitate ſua, gratia, miſericordia, et miſerationibus. Ipſe eſt, qui dat eſcam omni carni, quoniam inæternum miſericordia eius. Per benignitatē ſuam quæ ſemper magna eſt, nunq̃ defuit nobis, nec unquam deerit nobis alimonia in ę-ternum: propter nomen magnum ſuum, quoniam ipſe cibat et alit omnia. benefacitq; omnibus, atq; prę-parat cibum cunctis creaturis ſuis, quas cōdidit. Be-nedictus ſis Deus, qui paſcis uniuerſa.

II GRatias agimus tibi domine deus noſter, eò quod hęreditare feciſti patres noſtros, terram deſidera

bilem

לַעַד וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים ׃ הָרַחֲמָן
הוּא יְפַרְנְסֵנוּ בְּכָבוֹד ׃ הָרַחֲמָן הוּא
יִשְׁבּוֹר עוֹל גּוֹיִם מֵעַל צַוָּארֵינוּ וְהוּא יול
יוֹלִיכֵינוּ קוֹמְמִיּוּת לְאַרְצֵינוּ ׃ הָרַחֲמָן
הוּא יִשְׁלַח לָנוּ בְּרָכָה מְרֻבָּה בְּבַיִת זֶה ו
וְעַל שֻׁלְחָן זֶה שֶׁאָכַלְנוּ מֵעָלָיו ׃ ׳ הר
הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁלַח לָנוּ אֶת אֵלִיָּהוּ הנ
הַנָּבִיא זָכוּר לַטּוֹב וִיבָרֵךְ אוֹתָנוּ כָּל אֶחָד
וְאֶחָד מִמֶּנּוּ בִּשְׁמוֹ ׃ הָרַחֲמָן ה
הוּא יְבָרֵךְ אֶת אַבָּא מוֹרִי בַּעַל הַבַּיִת
הַזֶּה ׃ וְאֶת אִמִּי מוֹרָתִי בַּעֲלַת הַבַּיִת
הַזֹּאת ׃ אוֹתָם וְאֶת זַרְעָם וְאֶת בֵּיתָם
וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם ׃ וְאוֹתָנוּ וְאֶת
כָּל אֲשֶׁר לָנוּ כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּרְכוּ אֲבוֹתֵינוּ אב
אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב בַּכֹּל מִכֹּל כֹּל כֵּן י
יְבָרֵךְ אוֹתָנוּ כֻּלָּנוּ יַחַד בִּבְרָכָה שְׁלֵמָה
וְנֹאמַר אָמֵן

ט וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בִּמְהֵרָה
בְיָמֵינוּ ׃ בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
בּוֹנֵה בְרַחֲמָיו יְרוּשָׁלַיִם אָמֵן ׃ בָּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם ׃ הָאֵל
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ אַדִּירֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ גּוֹאֲלֵינוּ יוֹ
יוֹצְרֵינוּ קְדוֹשֵׁינוּ קְדוֹשׁ יַעֲקֹב רוֹעֵינוּ רֹ
רוֹעֵה יִשְׂרָאֵל הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב ל
לַכֹּל אֵל שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם הוּא הֵטִיב מֵטִיב
יֵטִיב לָנוּ הוּא גְמָלָנוּ הוּא גּוֹמְלֵינוּ הוּא
יִגְמוֹל בַּעֲדֵינוּ לָעַד לְחֵן לְחֶסֶד וּלְרַחֲמִי׳
וּלְרֶוַח הַצָּלָה וְהַצְלָחָה בְּרָכָה וִישׁוּעָה
נֶחָמָה פַּרְנָסָה וְכַלְכָּלָה ׃ וְרַחֲמִים וְחַיִּים
וְשָׁלוֹם וְכָל טוֹב וּמִכָּל טוֹב לֹא יְחַסְּרֵנוּ ׃
הָרַחֲמָן הוּא יִמְלוֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד ׃
הָרַחֲמָן הוּא יִתְבָּרַךְ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ ׃
הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁתַּבַּח לְדוֹר דּוֹרִים ׃ וִי
וְיִתְפָּאַר בָּנוּ לָנֶצַח נְצָחִים וְיִתְהַדַּר בָּנוּ
לעד

לִדְבִיר בֵּיתֶךָ ׃ וּפִנּוּ אֶת הֵיכָלֶךָ וְטִהֲרוּ
אֶת מִקְדָּשֶׁךָ ׃ וְהִדְלִיקוּ נֵרוֹת בְּחַצְרוֹת
קָדְשֶׁךָ וְקָבְעוּ שְׁמוֹנַת יְמֵי חֲנוּכָּה אֵלּוּ ל
לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל ׃

לְפוּרִים

ח עַל הַנִּסִּים וְעַל הַפֻּרְקָן וְעַל הַגְּבוּרוֹת
וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת וְעַל הַמִּלְחָמוֹת
שֶׁעָשִׂיתָ לַאֲבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בִּזְּמַן
הַזֶּה ׃ בִּימֵי מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן
הַבִּירָה כְּשֶׁעָמַד עֲלֵיהֶם הָמָן הָרָשָׁע ב
בִּקֵּשׁ לְהַשְׁמִיד לַהֲרוֹג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל
הַיְּהוּדִים מִנַּעַר וְעַד זָקֵן טַף וְנָשִׁים בְּיוֹם
אֶחָד בִּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים עָשָׂר
הוּא חֹדֶשׁ אֲדָר וּשְׁלָלָם לָבוֹז ׃ וְאַתָּה
בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים הֵפַרְתָּ אֶת עֲצָתוֹ וק
וְקִלְקַלְתָּ אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ ׃ וַהֲשֵׁבוֹתָ לוֹ
גְּמוּלוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְתָלוּ אוֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו עַל
הָעֵץ ׃ ובנה

ח עַל הַנִּסִּים וְעַל הַפּוּרְקָן וְעַל
הַגְּבוּרוֹת וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת ו
וְעַל הַמִּלְחָמוֹת שֶׁעָשִׂיתָ לַאֲבוֹתֵינוּ ב
בַּיָּמִים הָהֵם בִּזְמַן הַזֶּה ׃
בִּימֵי מַתִּתְיָהוּ בֶּן יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל חש
חַשְׁמוֹנָאִי וּבָנָיו כְּשֶׁעָמְדָה מַלְכוּת יָוָן
הָרְשָׁעָה עַל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְהַשְׁכִּיחָם
מִתּוֹרָתֶךָ וּלְהַעֲבִירָם מֵחֻקֵּי רְצוֹנֶךָ ׃
וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים עָמַדְתָּ לָהֶם בְּעֵת
צָרָתָם ׃ רַבְתָּ אֶת רִיבָם ׃ דַּנְתָּ אֶת דִּינָם
׃ נָקַמְתָּ אֶת נִקְמָתָם ׃ מָסַרְתָּ גִּבּוֹרִים
בְּיַד חַלָּשִׁים ׃ וְרַבִּים בְּיַד מְעַטִּים ׃
וּטְמֵאִים בְּיַד טְהוֹרִים ׃ וּרְשָׁעִים בְּיַד
צַדִּיקִים ׃ וְזֵדִים בְּיַד עוֹסְקֵי תוֹרָתֶךָ ׃
וּלְךָ עָשִׂיתָ שֵׁם גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ בְּעוֹלָמֶךָ ׃
וּלְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל עָשִׂיתָ תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה ו
וּפוּרְקָן כְּהַיּוֹם הַזֶּה ׃ וְאַחַר כָּךְ בָּאוּ בָנֶיךָ
לדביר

מנוחתינו והראינו יהוה אלהינו בנחמות
ציון עירך ובבנין ירושלם עיר קדשך
כי אתה הוא בעל הישועות ובעל הנ
הנחמות ׃

לראש חודש

אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבא
יגיע יראה וירצה וישמע
ויפקד ויזכר זכרונינו ופקדונינו וזכרון
משיח בן דוד עבדך ׃ וזכרון ירושלם
עיר קדשך ׃ וזכרון כל עמך בית יש
ישראל לפניך לפליטה לטובה לחן לחסד
לרחמים לחיים ולשלום ביום ראש הח
החדש הזה ׃ זכרנו יהוה אלהינו בו
לטובה ׃ ופקדינו בו לברכה ׃ והושיענו
בו לחיים ׃ ובדבר ישועה ורחמים חוס
וחנינו ורחם עלינו והושיענו כי אליך עי
עינינו כי אל מלך חנון ורחום אתה ׃

לחנוכה

צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ ׃ וְעַל מַלְכוּת בֵּית
דָּוִד מְשִׁיחֶךָ ׃ וְעַל הַבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ
שֶׁנִּקְרָא שִׁמְךָ עָלָיו ׃ אֱלֹהֵינוּ אָבִינוּ ר
רְעֵינוּ זוּנֵינוּ פַּרְנְסֵינוּ וְכַלְכְּלֵינוּ הַרְוִיחֵינוּ
וְהַרְוִיחַ לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מְהֵרָה מִכָּל
צָרוֹתֵינוּ וְנָא אַל תַּצְרִיכֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לֹא
לִידֵי מַתְּנַת בָּשָׂר וָדָם וְלֹא לִידֵי הַלְוָאָתָם
כִּי אִם לְיָדְךָ הַמְּלֵאָה הַפְּתוּחָה וה
וְהַקְּדוֹשָׁה וְהָרְחָבָה שֶׁלֹּא נֵבוֹשׁ וְלֹא נִכָּלֵם
לְעוֹלָם וָעֶד ׃

בְּשַׁבָּת

רְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ
וּבְמִצְוַת יוֹם הַשְּׁבִיעִי הַשַּׁבָּת
הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ הַזֶּה כִּי יוֹם זֶה גָּדוֹל וק
וְקָדוֹשׁ הוּא לְפָנֶיךָ לִשְׁבּוֹת בּוֹ בְּאַהֲבָה במ
כְּמִצְוַת רְצוֹנְךָ בִּרְצוֹנְךָ הָנִיחַ לָנוּ יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ שֶׁלֹּא תְהֵא צָרָה יָגוֹן וַאֲנָחָה בְּיוֹם
מְנוּחָתֵינוּ

ב נוֹדֶה לְּךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ
לַאֲבוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֶמְדָּה וּרְחָבָה
: וְעַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עֲבָדִים וְעַל בְּרִיתְךָ
שֶׁחָתַמְתָּ בִּבְשָׂרֵנוּ וְעַל תּוֹרָתְךָ שֶׁל
שֶׁלִּמַּדְתָּנוּ וְעַל חֻקֶּיךָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ : וְעַל
חַיִּים חֵן וָחֶסֶד שֶׁחוֹנַנְתָּנוּ וְעַל אֲכִילַת
מָזוֹן שֶׁאַתָּה זָן וּמְפַרְנֵס אוֹתָנוּ תָּמִיד
בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה :

ג וְעַל הַכֹּל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲנוּ מוֹדִים
לָךְ וּמְבָרְכִים אוֹתָךְ יִתְבָּרַךְ
שִׁמְךָ בְּפֶה כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד :
דברים ח כַּכָּתוּב וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ :
בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמָּזוֹן :

ד רַחֵם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל
עַמְּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ וְעַל

Hanc gratiarum actionem Iudæi ברכת המזון id est, benedictionē cibi uocant, germanicè, das gros benedicite, oder gratias. Et qui hanc dicit orationē, hunc, poculum uino plenū, dextera manu tenere oportet. Atq; hoc est poculum, quo Christus à cœna sua mysterium sanguinis sui discipulis suis commendauit. א

נְבָרֵךְ שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ ׃

Benedicamus ei qui nos de suo cibauit, cuiusq; benignitate uiuimus.

Hoc dicto respondent alij.

בָּרוּךְ הוּא שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חַי חָיִינוּ ׃

Benedictus sit ipse, cuius cibum comedimus, & cuius bonitate uiuimus.

Inde iterum qui orando præit, dicit.

בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ ׃

Benedictus sit ipse, & benedictum sit nomen eius.

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם ׃ הַזָּן אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּטוּבוֹ בְּחֵן בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים הוּא נוֹתֵן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ ׃ וּבְטוּבוֹ הַגָּדוֹל תָּמִיד לֹא חָסַר לָנוּ וְאַל יֶחְסַר לָנוּ מָזוֹן לְעוֹלָם וָעֶד ׃ בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוּא זָן וּמְפַרְנֵס לַכֹּל וּמֵטִיב לַכֹּל וּמֵכִין מָזוֹן לְכָל בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא ׃ ב א יְהוָה הַזָּן אֶת הַכֹּל ׃

PRIMVM omnium Iudæus paterfamilias, cum menſæ accumbit cum domeſticis ſuis, poculum uino refertum, dextera manu tenendo, ſic orare incipit.

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם ב
בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן ׃

Benedictus ſis tu domine Deus noſter, rex mundi, creator fructus uitis.

Hac oratione dicta, prior uinum deguſtat, idemq; mox omnibus menſæ accumbentibus, deguſtandum porrigit. Hinc panem quem integrum & nõ ſciſſum eſſe oportet, utraq; manu tenendo, his uerbis conſecrat.

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ ׃

Benedictus ſis domiue Deus noſter, rex mundi, qui producis panem de terra.

Hoc dicto, paululũ de pane edit, ſimulatq; ſingulis qui menſæ aſsident, buccellam de eo diſtribuit: quo facto, manus reliquis epulis appoſitis iniiciunt. Hunc ritum benedicẽdi, in feſtiuis tantum diebus obſeruant: alias enim panem tantum, & non poculum conſecrant.

Hanc orationem Iudæi קדוש *id eſt, ſanctificatione adpellant, qua nimirũ & Chriſtus cœnam ſuam exorſus eſt, ut Lucas ſcribit. Et accepto poculo, gratias egit, ac dixit. Accipite hoc, & diuidite inter uos.*

SEQVITVR MODVS AGENDI GRAtias, poſt ſumptum cibum.

QVIA apud Iudęos honori datur ei, qui pro acceptis epulis Deo gratias agit, hinc eſt, quod uel ipſe paterfamilias, prę aliis hunc honorem ſibi uſurpat, uel illum alij cuidam qui inter conuiuas honoratior habetur, præſertim ſi hoſpes ſit, defert. Qui poculum uino repletum, dextera manu tenendo, in hunc modum orare incipit.

HAbes hîc Christiane lector, usitatam & solenniorem Iudaicæ gentis, mensæ consecrationem, quam adhuc hodie in celebrioribus conuiuijs ac festiuis diebus usurpāt: quam ex hebræo in latinum transferre, tibiq; cōmunicare placuit. Non quod relictis nostris pijs ac Christianis preca tiunculis, ad iudaicas conuertamur, quod absit longissime. Sed quod ex illarū cognitione, præsertim quod ad ritum, & ordinem attinet, nonnihil lucis accedit Cœne Christi, ut eam nobis Euangelista Lucas describit: quibis poculi mentionē facit, ante & post cœnā. Talis enim tum mos benedicendi erat, qui etiamnum apud Iudæos durat. Dein, ut tibi speciem exhiberem, fore aliquādo (uita modo comite & Deo annuente) ut proprium librum à me habeas, de ritibus iudaicis, qui in diuinis literis obiter tangunt: in scriptis aūt hebręorū, passim plenius & explicatius habentur. Quorum certè cognitio, ad intelligendas sacras literas, in multis locis plurimumhabet momenti. Postremò, ut hinc uideas, deplorandam Iudaici populi cæcitatem, qui carnalia semper magis q̄ spiritualia à deo expetunt, quæq; uentrem potius q̄ animam pascunt. Et quomodo adhuc mordicus aliū liberatorē, quàm Christum nostrū uerum Messiam, misere expectant: somniantes nescio quod carnale illius regnum futurū. Ego itaq; operā dedi, ut quæ in istis orationibus, impia & à fide nostra aliena esse uiderem, in melius cōmutarē, quo citra fidei læsionē uel à Christiano homine usurpari possent. Et, si fortassis Dominus gratiam daret, ut isto pacto excæcati Iudæorū oculi, si non omniū, tamen aliquot aperirentur, & suos errores agnoscentes, ad Christū unicam ac ueram salutē nostram conuerterentur. In cuius rei gratiam, propriū quoq; libellū ædere statui, in quo diligentissime congerā, pręcipua iudeorū argumēta, quibus contra fidem nostram nituntur, & à Rabbinis suis turpiter seducti, in erroribus suis adhuc detinenur. Quod ut breui fiat, ipsum mihi à Christo efflagitent, qui illum & gloriam eius, mecum ex pectore unicè amant, Vale.

2

PRECATIONES HEBRAICAE, QVIBVS IN SOLENNIORIBVS FESTIS, IVDAEI, CVM

mensæ accumbunt, adhuc hodie utuntur, & quo modo, ordine, & ritu eas dicant, ex quo uidere licet uestigia quędam, ritus ueteris populi, quem & Christus saluator noster in sacrosancta cœna sua, ut eam Euangelistæ, præsertim Lucas describunt, in quibusdam obseruauit.

PARVVS ITEM TRACTATVLVS, EX LIBELLO HEBRAICO EXCERPTVS

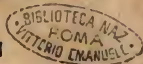
cui nomen est, ספר אמנה id est, liber fidei, à docto quodā Iudæo, sed ad Christianismū conuerso, ante ducentos annos pro fide nostra Christiana contra Iudæos conscripto, in quo obiter ostendit causas aliquot, propter quas, multi Iudæi, etiamsi ueritatem agnoscant, ad fidem nostram accedere uerentur & absterrentur, per PAVLVM FAGIVM in gratiam studiosorum linguę Hebraicæ. Isnæ, An: M. D. XXXXII.

כל אילן, טוב. נושא פרי טוב

P F

עץ חיים היא למחזיקים בה
ותומכיה מאושר

certũ enim ac manifestum est tibi, fore ut cõfirmetur prophetia Ionæ prophetæ. Quare accipe filios tuos, & quæcunq; habes, & uade in terram Midiã, ibi enim erit pax ad tempus cõstitutum. Cæterum reliqui fratres nostri Israël, qui sunt Ierosolymis, omnes migrabunt in exilium, Et Ierusalem in aceruos redigetur, atq; mons domus (domini) in excelsa (erit.) stabitq; desolata ad modicũ tempus. Tunc ascendent filij Israël, & reædificabunt eam, necnõ & templum, attamen non iuxta priorẽ structuram. Manebuntq; ibi diebus multis, donec impleatur seculum unum. Ex quo iterum abibunt in captiuitatem maximam. Exinde Deus sanctus benedictus memor erit illorum, & cõgregabit eos à quatuor plagis mundi. Tum restaurabitur Ierusalem ciuitas sancta, structura pulchra & præclara. Necnõ & templum ipsum extruetur structura celebri, eiusmodi scilicet, quæ nõ destruetur, nec diruetur in seculum & in secula seculorum, quemadmodum prædixerunt prophetæ. Tunc cõuertentur gentes istæ, ut colant Dominum, proijcientq; imagines deorum suorum, dabuntq; laudem & confessionem nomini eius magno. Exaltabit quoq; cornu populi sui, coram omnibus gentibus. Et celebrabunt ac glorificabunt nomen magnum eius, omne semen Israël. Tunc gaudebunt omnes serui eius, qui seruiunt ei in ueritate. Lætabuntur & exultabunt omnes qui faciunt iustitiã & pietatem. Nunc ergo mi fili, fuge de loco isto, quoniam implebunt quę de eo locuti sunt prophetę. Tu uero mi fili, serua legem Dei nostri, ac præcepta eius custodi. Esto mi fili uir iustus, integer, & rectus, tum prospere succedent uiæ tuæ, Mi fili, sepelito me diligenter, necnõ & matrẽ tuam mecũ, Nec morã facias in Nineue. Deus quoq; benedictus auxilio tibi sit (in omnibus.)

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

כִּי בְּוַדַּאי וּבְבֵירוּר לָךְ שֶׁתִּתְקַיֵּים נְבוּאָתוֹ שֶׁל יוֹנָה הַנָּבִיא ז
וְקַח בָּנֶיךָ וְכָל אֲשֶׁר לָךְ וְלֵךְ אֶל אֶרֶץ מָדַיִן כִּי שָׁלוֹם יִהְיֶה
שָׁם עַד זְמַן וְעִדָּן   וּשְׁאָר אַחֵינוּ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם
כּוּלָּם יֵצְאוּ בְּגָלוּת וִירוּשָׁלַיִם לְעִיִּים תִּהְיֶה וְהַר הַבַּיִת לְבָמוֹת
יַעַר וְתִהְיֶה שׁוֹמֵמָה זְמַן מוּעָט   וְאַז יַעֲלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְיִבְנוּ אוֹתָהּ וְאֶת הַבַּיִת אֲבָל לֹא כְּבִנְיָן רִאשׁוֹן וַיַּעַמְדוּ שָׁם
יָמִים רַבִּים לְפִי מְלֹאת עוֹלָם אֶחָד   וְעוֹד יֵצְאוּ בְּגָלוּת
רַב וְגָדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִזְכּוֹר אוֹתָם וִיקַבְּצֵם מֵאַרְבַּע
כַּנְפוֹת הָאָרֶץ וְתִבָּנֶה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּבִנְיָן נָאֶה   וּמפ
וּמְפוּאָר וְגַם הַבַּיִת יִבָּנֶה בְּבִנְיָן מְשׁוּבָּח בְּבִנְיָן אֲשֶׁר לֹא יִנָּתֵשׁ
וְלֹא יֵהָרֵס לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים כַּאֲשֶׁר דִּבְּרוּ הַנְּבִיאִים
וְאַז יָשׁוּבוּ הַגּוֹיִם הָהֵם לַעֲבוֹד אֶת יְהוָה וְיַשְׁלִיכוּ פְּסִילֵי   א
אֱלֹהֵיהֶם וְיִתְּנוּ שֶׁבַח וְהוֹדָאָה לִשְׁמוֹ הַגָּדוֹל וְיָרִים קֶרֶן עַמּוֹ
נֶגֶד כָּל הַגּוֹיִם וִיפָאֲרוּ וִישַׁבְּחוּ לִשְׁמוֹ הַגָּדוֹל כָּל זֶרַע   יִשׂ
יִשְׂרָאֵל   וְאַז יִשְׂמְחוּ כָּל עֲבָדָיו הָעוֹבְדִים לְפָנָיו בֶּאֱמֶת
וְיָשִׂישׂוּ וְיָגִילוּ כָּל עוֹשֵׂה צְדָקָה וָחֶסֶד   וְעַתָּה
בְּנִי בְּרַח לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי יִתְקַיְּימוּ עָלָיו דִּבְרֵי   הַנְּ
הַנְּבִיאִים   וְאַתָּה בְּנִי בִּנְצוֹר תּוֹרַת אֱלֹהֵינוּ וְאֶת מִצְוֹתָיו
שְׁמוֹר הֱיֵה בְּנִי אִישׁ צַדִּיק תָּם וְיָשָׁר לְמַעַן תַּצְלִיחַ בְּכָל
דְּרָכֶיךָ   בְּנִי קוֹבְרֵנִי בְּטוֹב וְאֶת אִמְּךָ עִמִּי וְאַל
תְּאַחֵר בְּבִינָה וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יִהְיֶה בְּעֶזְרָתֶךָ׃

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

minus, & reuertētur filij ad terminum suum. Quapropter date confessionem nomini eius, quoniam bonum est. Benedic & glorifica Ierusalem regem uiuētem in secula, Futurum est enim ut se cōuertat ad te, ac habitare faciat nomen suum in medio tui. Aedificabit quoq; diruta tua, & congregabit ad te cum gaudio, omnem captiuitatē tuam, plantabitq; in medio tui, omnes filios tuos, in seculū & in perpetuum. Multæ gentes rogabunt pro pace tua, & inquirēt nomen Domini altissimi. Reges Tharsis & insularū munera reddent. Reges Scheba & Seba dona adducent. In generatione & generationem lætabuntur, & gaudebunt in medio tui, omnes qui diligūt te. Confundantur & retro agantur omnes qui oderūt te. Lætare & gaude Ierusalem, super collectione filiorum tuorum, qui habitant in medio tui, ibi confitebuntur & benedicent nomen domini. Beati omnes qui lugent propter te, nunc enim lætabuntur, & propter te admirabuntur, nempe propter magnā gloriam tuam, atq; gaudebunt in seculum & in perpetuum. Benedic anima mea Dominum regem magnum, quoniam ipse ædificabit Ierusalem lapidibus pręciosis, nempe Sapphiro, Adamante, & Smaragdo, Omnesq; muri eius (erūt) ex lapidibus lucentibus, Turres quoq; & palatia eius, erunt ex auro mundo, Omnes plateæ eius carbunculo & lapidibus prætiosis ex ophir allatis, stratę erunt. Tunc iubilabunt omnes plateæ eius, ac dicēt, Laudate dominum. Benedictus Dominus qui exaltauit cornu regni tui, in seculum & in perpetuum. Hactenus oratio Tobiæ. Fuit autem Tobias quinquaginta octo annorū, quādo amisit lumen oculorū suorum, qui postq; curatus fuit, multas præstitit eleemosinas, & adhuc magis etiam timuit nomen Dei, glorificans illud omni tempore. Et factum est, cum senuisset Tobias, ut uocaret filium suum Tobiam, unà cum sex filijs qui nati fuerūt ei, ac diceret ei. Noui quod senio cōfectus sim, caue itaq; post obitum meum, ut non diutius maneas Nineue,

ושבו בנים לו כולם　　ועל כן תנו הודיה לשמו כי טוב
וברכי ושבחי ירושלם את מלך חי העולמים כי עתיד　ל
לשוב עליך ולשכן שמו בתוכך ולבנות חרבותיך ויקבץ　ע
עליך בשמחה כל גלותך וישע בקרבך כל בניך לעולם ועד
גוים רבים ישאלו בשלומך ויבקשו שם יהוה עליון
מלכי תרשיש ואיים מנחה ישיבו　　מלכי
שבא וסבא אשכר יקריבו לדור ודור ישישו וישמחו　בת
בקרבך כל אוהביך יבושו ויסוגו אחור　　כל שונאיך
שישי ושמחי ירושלם על קבוץ בניך השבים בקרבך　ושם
יודו ויברכו את שם יהוה אשרי כל המתאבלים עליך　כי
עתה ישישו ועליך יתמהו על רוב כבודך וישמחו לעולם
ועד　　ברכי נפשי את יהוה המלך הגדול
כי הוא יבנה את ירושלם אבני ספירי ויהלום וברקת וכל
חומותיה אבני אקדח　מגדלותיה וארמנותיה זהב טהור
וכל רחובותיה נופך ואבני יקרה מאופיר תצרפינה　ואז
תרננה כל רחובותיה ותאמרנה הללויה ברוך יהוה אשר
הרים קרן מלכותך לעולם ועד　　עד כאן תפלת טוביה
והיה בן חמשים ושמונה
כשנתבלבלו עיניו ואחר כך נתרפא　　והיה עושה צדקה
לרוב מאד והוסיף ליראה שמו של הקדוש ברוך הוא
ולשבחו בכל עת

ויהי כי זקן טוביה ויקרא לבנו
טוביה ואת ששה בני טוביה שנולדו לו ואמר לו
בני אם ידעתי ובאתי בימים ·　　והזהר בך אחרי
מותי אל תעמוד בנינוה

כי בודאי

ſtatim abſconditus fuit ab oculis eorum. Ipſi uero enarra-
uerunt gloriam Dei, ac mirabilia opera eius, quomodo ſci-
licet adparuiſſet eis Angelus. Cæterum Tobias orationem
inſtituit, cœpitq́ orare, hũc in modum. Benedictus ſit Do-
minus, qui uiuit in ſecula. Et benedictum nomen eius glo-
rioſum, cuius regnũ (manet) in ſeculũ & in perpetuũ. Ipſe
eſt qui percuſsit, atq; iterũ curauit me. Ipſe uulnerat & ſa-
nat, deducit ad inferos & iterum reducit. Nemo eſt qui ra-
piat (quicq́) de manu eius. Domus Iſraël benedicite Do-
mino. Cãtate ei, pſallite ei, loquimini omnia mirabilia eius.
Inquirite faciem eius ſemper. Et annunciate in populis ad
quos detruſit uos, opera eius. Exaltate eũ in oculis omniũ
uiuentiũ. Ipſe eſt Deus noſter, & à ſeculo eſt pater noſter,
uſq; in finem omnium generationem, ipſe erit ſaluator no-
ſter. Ipſe eſt qui caſtigat uos propter iniquitates ueſtras, ut
miſereatur ueſtri, in nouiſsimo dierum, atq; ſaluet uos. Ipſe
congregabit uos ex omnibus populis, inter quos diſperſi
eſtis, ſi modo redieritis ad eum toto corde ueſtro, adeo, ut
demiremini multitudinem miraculorum, & rerum mira-
bilium, quas faciet uobiſcum. Propterea confitemini Do-
mino, & benedicite nomen eius, atq; exaltate eum, cuius
regnum durat in ſeculum & inæternum. Et ego quoq; in
terra captiuitatis noſtræ, confitebor, prędicabo, & collau-
dabo regem omnium regum. Narraboq; mirabilia eius,
uirtutem ac potentiam eius, coram omnibus uiuentibus.
Præterea & uos defectores & peccatores, reuertimini ad
Dominũ, fortaſsis miſerebit ueſtri. Nam Deus miſericors
& clemens eſt, longanimis, multæ pietatis & ueritatis. Ego
ad Deum clamabo, ſed & anima mea benedicat Dominũ
Deũ cœli. Decor & gloria eſt corã eo. Fortitudo & decor
eſt in ſanctuario eius. Confiteantur omnes populi mirabi-
lia eius, in ciuitate ſancta Ieruſalẽ. Ieruſalem ciuitas ſancta,
ipſe rependit tibi iniquitates filiorum tuorum, Verum
iterũ ſaluabit eos. Eſt quoq; ſpes nouiſsimo tuo, dicit do-

י״ג מִיַּד נֶעֱלַם מֵעֵינֵיהֶם וְהָיוּ מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֵל וּמַעֲשֵׂה
נִפְלְאוֹתָיו אֵיךְ נִרְאָה לָהֶם הַמַּלְאָךְ וְטוֹבִיָּה תִּקֵּן תְּפִלָּה וַתְּ
וְהִתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל וְכֵן אָמַר בָּרוּךְ יְהוָה חַי הָעוֹלָמִים וּבָרוּךְ
שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד ׃ כִּי הוּא עָרַת וַיִּרְפָּאֵנִי
וְהוּא מוֹחֵץ וְרוֹפֵא מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיַּעַל וְאֵין מִיָּדוֹ מַצִּיל בְּ
בֵּית יִשְׂרָאֵל בָּרְכוּ אֶת יְהוָה שִׁירוּ לוֹ זַמְּרוּ לוֹ שִׂיחוּ בְּכָל נִפְ
נִפְלְאוֹתָיו בַּקְּשׁוּ פָנָיו תָּמִיד וְהַגִּידוּ בָעַמִּים עֲלִילוֹתָיו
אֲשֶׁר הִדִּיחֲכֶם שָׁמָּה רוֹמְמוּהוּ לְעֵינֵי כָּל חַי כִּי
הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וּמֵעוֹלָם אָבִינוּ וְעַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת הוּא
מוֹשִׁיעֵנוּ ׃ הוּא הַמְיַסֵּר אֶתְכֶם בַּעֲוֹנוֹתֵיכֶם לְרַחֵם
עֲלֵיכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וּלְהוֹשִׁיעֲכֶם הוּא יְקַבֵּץ אֶתְכֶם
מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר נְפוֹצוֹתֶם שָׁמָּה אִם תָּשׁוּבוּ אֵלָיו בְּכָל
לְבַבְכֶם תִּתְמְהוּ עַל רוֹב הַנִּסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּכֶם
עַל כֵּן הוֹדוּ לוֹ וּבָרְכוּ שְׁמוֹ וְרוֹמְמוּ אֶת הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר מַל
מַלְכוּתוֹ עוֹמֶדֶת לְעוֹלָם וָעֶד ׃

וְגַם אֲנִי בְּאֶרֶץ גָּלוּת אוֹדֶה וַאֲשַׁבַּח וַאֲהַלֵּל
לְמֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים וַאֲסַפֵּר בְּנִפְלְאוֹתָיו וְכֹחוֹ וּגְבוּרָתוֹ
לְעֵינֵי כָּל חַי וְגַם
אַתֶּם הַמּוֹרְדִים וְהַחוֹטְאִים שׁוּבוּ אֶל יְהוָה אוּלַי יְרַחֵם עֲלֵיכֶם
כִּי אֵל רַחוּם וְחַנּוּן הוּא אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וֶאֱמֶת אֲנִי
אֶל אֱלֹהִים אֶקְרָא וְנַפְשִׁי תְּבָרֵךְ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם
הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו עֹז וְתִפְאֶרֶת בְּמִקְדָּשׁוֹ
יוֹדוּ כָּל הָעַמִּים נִפְלְאוֹתָיו בְּעִיר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַיִם
יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ הוּא שִׁלֵּם לָךְ עֲוֹנוֹת בָּנַיִךְ
וְעוֹד יוֹשִׁיעֵם וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ נְאֻם יְהוָה

exaltate eum in cœtu populi. Memores estote mirabilium eius, quæ fecit uobiscum. Bonum est confiteri Domino, & psallere nomini eius altissimo. Bonũ est narrare & meditari miracula Dei. Ne ergo pigri sitis ad prædicandum & enarrandum miracula eius. Gloria enim Deo est, narrare mirabilia eius, gloria uero regibus est celare secreta eorũ. Bonum fecistis, hinc & bonum euenit uobis. Bona est oratio cum ieiunio. Facere iustitiam, melius est auro & argento. Nam iustitia liberat à morte, atq; expiat iniquitatẽ. Quicunq; facit iustitiam, hunc Deus exaturabit longitudine dierum. Impij uero odio habẽt uitam suam, pugnantq; contra animas suas. Nunc itaq; non celabo à uobis quicq;. Principio sermonis mei, dixi, honori esse regibus, abscondere rem, Deo uero in gloriam cedere, recensere mirabilia eius. In memoriam reuoca horam in qua orauisti, eadem siquidem hora, orauit Sara nurus tua, cum adhuc esset in domo patris sui. Tum ego ingredi feci lachrymas uestras in conspectum Domini. Cumq; sepelires mortuos, tecum eram. Quando etiam relicta mensa tua exiuisti, ut allatum mortuum in domum tuam, noctu sepelires, ibi tecũ quoq; fui. Nunc itaq; misit me Deus, ut curarẽ te, & Saram uxorem tuam. Atq; ego sum Raphaël unus ex septem Angelis, qui stant & ministrant coram Deo. Hæc cum audiuissent, territi sunt, procidentesq; in facies suas, timuerũt timore magno. Tunc dixit ad eos. Pax uobis. Ne timeatis, quin potius benedicite Dominum, quod inueneritis gratiam in oculis eius. Ipsius siquidẽ iussu ego adsum uobis. Propterea laudate & prædicate eum, omnibus diebus uitæ uestrę. Per omnes quoq; dies, quibus uobiscum ægi, nihil edi neq; bibi, tametsi uisus fuerim tanquàm edens ac bibens. Nunc ergo confitemini Domino, quoniam bonus est, hac enim hora ascendam ad mensam meam. Vos autem scribite in libro Chronicorũ, quæcunq; in uobis fieri uidistis, & quæcunq; acciderunt uobis. Cumq; compleuisset sermonem,

וִירוֹמְמוּהוּ בִּקְהַל עָם וְהִזְכִּירוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה ע
עִמָּכֶם טוֹב לְהוֹדוֹת לַיהוָה וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ עֶלְיוֹן טוֹב לְסַפֵּר
וּלְהַגִּיד נִפְלְאוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאַל תִּתְעַצְּלוּ
מִלְשַׁבֵּחַ שְׁמוֹ וּלְסַפֵּר מוֹפְתָיו ׃ כִּי כְּבוֹד אֱלֹהִים לְסַפֵּר
נִפְלְאוֹתָיו וּכְבוֹד מְלָכִים הַסְתִּיר סוֹדוֹתָם טוֹבָה עֲשִׂיתֶם ט
טוֹבָה מָצְאָה אֶתְכֶם טוֹבָה תְּפִלָּה עִם תַּעֲנִיּוֹת טוֹב
לַעֲשׂוֹת צְדָקָה מֵאוֹצַר זָהָב וָכֶסֶף ׃ כִּי צְדָקָה תַּצִּיל
מִמָּוֶת ׃ וְהִיא מְכַפֶּרֶת עָוֹן וְכָל הָעוֹשֶׂה צְדָקָה אוֹרֶךְ
יָמִים יַשְׂבִּיעֵהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהָרְשָׁעִים שׂוֹנְאִים אֶת
חַיֵּיהֶם וְגוֹלְחָמִים עַל נַפְשׁוֹתָם

וְעַתָּה לֹא אֲכַסֶּה מִכֶּם דָּבָר תְּחִלַּת דְּבָרִים
אֲמַרְתִּי לָכֶם כְּבוֹד מְלָכִים הַסְתֵּר דָּבָר ׃ וּכְבוֹד אֱלֹהִים
לְסַפֵּר נִפְלְאוֹתָיו תִּזְכּוֹר בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁהִתְפַּלַּלְתָּ בְּאוֹתָהּ
שָׂרָה כַּלָּתְךָ בִּהְיוֹתָהּ בְּבֵית אָבִיהָ וַאֲנִי הִכְנַסְתִּי אֶת דִּמְעַתְכֶם
לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְשֶׁהָיִיתָ קוֹבֵר אֶת הַחֲלָלִים עִמְּךָ
הָיִיתִי וּכְשֶׁהִנַּחְתָּ אֶת שׁוּלְחָנְךָ וַיָּצָאתָ וְהֵבֵאתָ אֶת הַמֵּת בְּבֵיתְךָ
לְקוֹבְרוֹ בַּלַּיְלָה שָׁם הָיִיתִי וְעַתָּה שְׁגָרַנִי הקב״ה לְרַפְּאוֹת אוֹתְךָ
וְאֵת שָׂרָה כַּלָּתְךָ וַאֲנִי הוּא רְפָאֵל אֶחָד מִן שִׁבְעָה מַלְאָכִים
הָעוֹמְדִים וּמְשָׁרְתִים לִפְנֵי הקב״ה וּבְשׁוֹמְעָם כָּךְ נִבְהֲלוּ וַיִּפְּלוּ
עַל פְּנֵיהֶם וּפָחֲדוּ פַּחַד גָּדוֹל וַיֹּאמֶר לָהֶם שָׁלוֹם לָכֶם אַל
תִּירָאוּ וּבָרְכוּ אֶת יְהוָה אֲשֶׁר מְצָאתֶם חֵן בְּעֵינָיו וּבִדְבָרוֹ אֲנִי
עוֹמֵד עֲלֵיכֶם עַל כֵּן הַלְלוּהוּ וְשַׁבְּחוּהוּ כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם וְעַל
הַיָּמִים שֶׁעָשִׂיתִי עִמָּכֶם לֹא אָכַלְתִּי וְלֹא שָׁתִיתִי אֶלָּא הָיִיתִי
נִרְאֶה כְּאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה ׃ וְעַתָּה הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי בְּשָׁעָה
זוּ אֶעֱלֶה עַל שׁוֹלְחַנִי וְאַתֶּם כִּתְבוּ בְּסֵפֶר כָּל סִיפּוּר הֵם
הַמַּעֲשֶׂה ׃ וּמַה רְאִיתֶם עֲלֵיכֶם וּמַה שֶׁהִגִּיעַ אֲלֵיכֶם
וּכְשֶׁהִשְׁלִים אֶת הַדְּבָרִים

filium suum, ruit in collum eius, flens ac dicens. Benedictus sit Dominus Deus, & benedictum sit nomen honorificum eius, cuius regnum durat in æternum & in perpetuum. Benedicta item sint omnia opera tua, Benedicti quoq; omnes ministri tui, tu enim uulnerasti me ac iterum curasti me. Et ecce ego nunc uideo filium meum, qui annunciauit mihi omnia miracula & mirabilia, quæ fecit ei sanctus Deus benedictus, in terra Midian. Cõfestim egressus est Tobias obuiam nurui suæ, laudans & glorificans Deum, antequàm uenisset usq; ad portã Nineue, ad quam cum peruenisset, admirabãtur omnes uidentes eum, quorsum abiret, uel quidnam animaduerteret. Cæterũ Tobias narrabat eis omnia mirabilia Dei, quomodo sui misertus fuisset. Cumq; uidisset Saram nurũ suam, salutauit ac dixit ad eam, benedicta sis domino filia mea. Et benedictus sit Dominus qui adduxit te ad nos. Nunc itaq; filia mea, ecce domũ tuam, patrem tuũ & matrẽ tuam. Et fuit lætícia magna in tota ciuitate Nineue. Veneruntq; fratres eius, propinqui eius, ac proceres regni, ac fecerũt conuiuiũ & gaudium, in domo Tobiæ, septem diebus, adeo ut ualde gauisus fuerit (Tobias.) Tunc accersiuit Tobias filium suum Tobiã, & dixit ad eum, uide ut reddas mercedẽ uiro, qui tecũ profectus fuit. Respondit Tobias & dixit. Mi Domine, decet nos dare ei dimidium argenti quod attuli, multa enim fecit nobis, Me liberauit à pisce. Te curauit, simulatq; uxorem meam, necnon & argentum attulit. Respondit Tobias dicens, æquum ac iustum est, ut demus ei mediam partem argenti, Statimq; uocauit Angelum Raphaëlem ac dixit ei. Azaria mi fili, accipe dimidiũ argenti, pro mercede laboris tui, & uade in pace. Respondit eis Angelus. Habeo arcanum quiddam, quod dicam uobis, (quo audito) ingressi sunt ambo pater & filius, cum Angelo in conclaue, ad quos dixit (Angelus.) Date laudem Deo sancto benedicto. Gratias agite ei, benedicite nomen eius, atque

exalta-

אֶת בְּנוֹ וְנָפַל עַל צַוָּארוֹ וּבָכָה וְאָמַר בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהִים
וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד וּבְרוּכִים כָּל מַלְאָכֵי
מַלְאֲכוּתֶיךָ וּבְרוּכִים כָּל מְשָׁרְתֶיךָ כִּי אַתָּה מְחַצְתַּנִי וְעוֹד
רְפָאתַנִי וְהִנֵּה אֲנִי עַתָּה רוֹאֶה אֶת בְּנִי וְהִגִּיד לִי בְּנִי
כָּל נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּאֶרֶץ מְדַי
מִיַּד יָצָא טוֹבִיָּה לִקְרַאת כַּלָּתוֹ מְשַׁבֵּחַ
וּמְפָאֵר לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְלֹא הָלַךְ עַד שַׁעַר נִינְוֵה
וּכְשֶׁהָלַךְ עַד שַׁעַר נִינְוֵה הָיוּ תְּמֵהִים כָּל רוֹאָיו אֵיךְ הָיָה ה
הוֹלֵךְ וְאֵיךְ הָיָה מַבִּיט וְטוֹבִיָּה הָיָה
מְסַפֵּר לָהֶם נִפְלְאוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁרִיחֵם עָלָיו
וּכְשֶׁרָאָה טוֹבִיָּה לְשָׂרָה כַּלָּתוֹ בֵּירְכָהּ וְאָמַר לָהּ בְּרוּכָה אַתְּ
לַיהוָה וּבָרוּךְ יְהוָה אֲשֶׁר הֱבִיאֵךְ אֵלֵינוּ וְעַתָּה בִּתִּי
הִנֵּה בֵּיתֵךְ וְאָבִיךְ וְאִמֵּךְ וְהָיְתָה שִׂמְחָה גְדוֹלָה בְּכָל עִיר נִינְוֵה
וַיָּבוֹאוּ אֶחָיו וּקְרוֹבָיו גְּדוֹלֵי הַמַּלְכוּת וַיַּעֲשׂוּ מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה
בְּבֵית טוֹבִיָּה שִׁבְעַת יָמִים וַיִּשְׂמַח מְאֹד
אָז קָרָא טוֹבִיָּה לְטוֹבִיָּה בְּנוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ בְּנִי
רְאֵה וְהַשְׁלִים שְׂכַר הָאִישׁ אֲשֶׁר הָלַךְ עִמְּךָ עָנָה טוֹבִיָּה
וְאָמַר לוֹ אֲדוֹנִי רָאוּי לָנוּ לָתֵת לוֹ חֲצִי הַכֶּסֶף אֲשֶׁר הֵבֵאתִי
כִּי הַרְבֵּה עָשָׂה לָנוּ ׳ אוֹתִי הִצִּיל מִן הַדָּג ׳ וְאוֹתְךָ רִפָּא
וְגַם לְאִשְׁתִּי וְהֵבִיא גַּם הַכֶּסֶף עָנָה טוֹבִיָּה וְאָמַר לוֹ בְּנִי
מִן הַדִּין וּמִן הַצְּדָקָה רָאוּי לוֹ חֲצִי הַכֶּסֶף מִיַּד קָרָא
לְמַלְאַךְ רְפָאֵל וְאָמַר לוֹ עֲזַרְיָה בְּנִי קַח חֲצִי הַכֶּסֶף בִּשְׂכַר
טָרְחֲךָ וְלֵךְ לְשָׁלוֹם אָמַר לָהֶם הַמַּלְאָךְ דְּבַר סֵתֶר לִי
אֲלֵיכֶם וּבְנִכְנְסוּ שְׁנֵיהֶם אָב וּבֵן עִם הַמַּלְאָךְ בְּחֶדֶר וְאָמַר
לָהֶם תְּנוּ שֶׁבַח לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹדוּ לוֹ וּבָרְכוּ שְׁמוֹ

וירוממוהו

& aurum, ualedixitq; eis dicens. Mi fili, Dominus Deus Iſraël, fortunet uias ueſtras, & faciat me uidere filios ueſtros, ac filias ueſtras, antequàm moriar. Et ad Sarã dixit, Honora ſocerum tuum, ac ſocrũ tuam, nũc enim ipſi ſunt parentes tui, Deus quoq; ſanctus & benedictus, faciat me audire bonam famam de te, unde gaudium accipiam, (quo dicto) oſculatus eſt eam. Similiter & Adna uxor eius, ſocrus Tobiæ, dicebat ad eum. Mi chariſsime fili, Dignã me faciat Deus, ut uideã filios tuos ex iſta puella. Tum enim lætabor coram Domino. Ecce ego nũc trado filiam meam in manum tuam, tanquàm depoſitum, quam in uita tua mi fili non affligas, nec ignominia afficias. Nam in locum peregrinum ubi hoſpita erit, ipſa proficiſcitur. (Hæc ubi dixiſſet) ſauciatum quodamodo fuit cor eius intra eam, Poſt quæ abierunt illi, Benedixitq; Tobias Dominum, quod ſecundaſſet iter ſuum. Cumq; pergentes appropinquarent Nineue, dixit Raphaël Angelus ad Tobiam, an ignoras quomodo reliqueris patrem tuum? Age itaq; præcedamus eamus & præparemus domũ. Accipe item fel piſcis in manum tuã. Mox accepit Tobias fel piſcis in manũ ſuam, & perrexerunt, ſequente eos & cane. Et ecce mater eius ſedebat in uia, quæ ubi uidiſſet eos, ſtatim agnouit eos. Cucurritq; ad maritum dicens. Mi domine, ecce puer uenit, cum uiro illo qui cum eo abierat. Porrò Raphaël Angelus dixit ad puerũ. Mi frater, audi uocem meam. Cum ingreſſus fueris domũ, & aperuerit pater tuus oculos ſuos, atq; te amplexatus fuerit, fac inungas oculos eius felle, & ſtatim curabitur ac uiſum recipiet. Sed ecce & mater eius acurrens, ruit in collum eius, flens, atq; dicens. Iam lubens moriar, poſtquàm a te uidi. Cæterũ Tobias ſtetit è regione filij ſui, ut amplexaretur eum, accurrenſq; Tobias, procidit ad pedes patris ſui. Dein ſurrexit & inunxit oculos eius felle, dicens. Ne timeas mi pater, Ilico diſsipatæ fuerunt maculæ (oculorũ eius.) Cumq; aperuiſſet oculos ſuos, atq; uidiſſet

ויברכם ויאמר בני יהוה אלהי ישראל יצליח דרכיכם
ויראני בניכם ובנותיכם בטרם אמות ׃ ולשרה אמר
כבדי לחמיך ולחמותיך כי עתה הם אבותיך והקדוש ברוך
הוא ישמיעני שמועתך לטובה ואשמח וישק לה ׃

ועדנה אשתו חמותו אמרה לו בני אהובי יזכני
הקדוש ברוך הוא לראות לך בנים מן הנערה הזאת ואז
אשמח לפני יהוה והנה אנכי עתה מוסרת את בתי בידך
פקדון ובחייך בני אל תענה ואל תכלימה כי במקום אב
אנכי היא הולכת ולבה חלל בקרבה ׃

ואחרי כן הלכו משם וטוביה
ברך את יהוה אשר הצליח דרכו והלכו עד שהגיעו קרוב
לנינוה ׃ ואמר רפאל המלאך לטוביה הלא תדע
היאך הנחת את אביך ונקדים אתה ואני ונלך ונתקן את
הבית וקח בידך גם את המרירה של הדג ׃

מיד לקח טוביה את המרירה של דג בידו
והלכו וגם הכלב הולך אחריהם והנה אמו היתה יושבת
וכשראתה אותם מיד הכירם ותרץ אל אישה ותאמר לו
אדוני הנה הנער בא עם האיש אשר הלך עמו ורפאל
המלאך אמר לנער אחי שמע בקולי וכשתכנס בבית יפתח
אביך את עיניו ויחבקך ואתה משח עיניו מן המרירה ומ
ומיד יתרפא ויביט ׃ והנה אמו רצתה ונפלה על צואריו
ותבך ותאמר אמותה הפעם אחרי ראיתי אותך ׃ וטוביה
עמד כנגד בנו לחבקו וירץ טוביה ויפול על רגלי אביו ו
ויקם וימשח את עיניו מן המרה ויאמר אל תירא אבי

ומיד בתפזרו התבלולים ופתח את עיניו וראה

את בני

dies,atqui ego non possum refragari imperio eius. Egres-
susq; Raphaël,abijt ad Abiëlem,apud quem etiam perno-
ctauit ista nocte,Facto autem diluculo, ostendit ei chiro-
graphum eius,sigillo eius munitum,(Quo facto) protulit
(Abiel) sacculos plenos argenti, quos Tobias sigillo suo
obsignauerat. Tulit itaq; Raphaël argentum, necnon &
ipsum Abielē,qui cum summo diluculo surrexissent,(ad-
huc ipso die)ad conuiuium uenerunt. Ad quorum aduen-
tum adhuc magis benedictus fuit Tobias cum Sara uxore
sua. Cæterum Tobias numerabat dies abitus & reditus;
cumq; impleti essent dies,atq; illi nō redirēt, cœpit anxius
esse,cogitans apud se & dicēs.Fortasis accidit ei calamitas
in itinere,aut forte mortuus est Abiel,atq; ideo renuūt illis
dare argentum.Tunc dixit ad eum uxor eius. Certum est
perijsse filium meum,cœpitq; flere,plangere,& dicere. Væ
mihi, perdidi enim lumen oculorum meorum, nempe fi-
lium meum Tobiam. Cui respondit Tobias dicens, Pro-
hibe uocem tuam à fletu,& oculos tuos à lachryma. Nam
salui & incolumes redibunt, Ipsa uero renitebatur conso-
lationi, dicens ad maritum suum. Noli me consolari, neq;
auersare me istiusmodi uerbis,nam uere perijt filius meus.
Quinetiam quotidie pergebat ad uiam, qua (filius eius)
abierat,lamentans, adeo, ut per omnes dies istos, nequicq;
ederet; omnesque noctes insomnes duceret. Nec lamen-
tari cessauit, donec implerentur dies nuptiarum. Tunc
dixit Tobias ad Reguelem socerum suum,Mi domine,di-
mitte me,ut redeam ad patrem meū, & ad matrem meam,
(scio enim) quod iam desperauerint de reditu meo, Ad
quem dixit Reguel, Mane mi fili, mittam ĕnim aliquem,
ad patrem tuum, & ad matrem tuam, notamq; faciam eis
hanc rem, Respondit Tobias. Nequaq; mi domine, Ego
ipse ibo ad patrem meum,& ad matrem meam. (Quo au-
dito,)surrexit Reguel,& dedit ei Saram uxorem, atq; di-
midium substantiæ suæ,seruos item & ancillas,argentum

 & aurum,

וְאֵינִי יָכוֹל לַעֲבוֹר עַל פִּיו ׃ וַיֵּצֵא רְפָאֵל הַמַּלְאָךְ וְהָלַךְ
אֶל עֲבִיאֵל וַיָּלֶן שָׁם בַּלַּיְלָה הַהוּא וּבַבֹּקֶר הֶרְאָה לוֹ כְּתַב
יָדוֹ וְעָזְקֵיהוּ וְהוֹצִיאוּ אֶת הָאַמְתָּחוֹת מְלֵאִים כֶּסֶף חֲתוּמִים
בְּחוֹתָמוֹ שֶׁל טוֹבִיָּה וְלָקַח רְפָאֵל אֶת הַכֶּסֶף וְאֶת עֲבִיאֵל
וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וַיָּבֹאוּ אֶל הַמִּשְׁתֶּה ׃ וְעוֹד בִּתְבָרֵךְ טוֹבִיָּה
עִם שָׂרָה אִשְׁתּוֹ וְטוֹבִיָּה הַזָּקֵן הָיָה
סוֹפֵר אֶת הַיָּמִים הֲלִיכָה וּבִיאָה וּכְשֶׁמָּלְאוּ הַיָּמִים וְלֹא בָאוּ
הִתְחִיל מְיַצֵּר וּמְחַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ וְאָמַר אוֹי לִי שֶׁמָּא קְרָאָהוּ
אָסוֹן בַּדֶּרֶךְ אוֹ שֶׁמָּא בִּפְטַר עֲבִיאֵל וְלֹא יִתְּנוּ לָהֶם הַכֶּסֶף
אָז אָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ וַדַּאי בָּאֵבֶד בְּנִי מִמֶּנִּי
וְהִתְחִילָה לִבְכּוֹת וְלִסְפּוֹד וְאוֹמֶרֶת אוֹי לִי כִּי אִבַּדְתִּי מְאוֹר
עֵינַי בְּנִי טוֹבִיָּה עָנָה טוֹבִיָּה וְאָמַר מִנְעִי
קוֹלֵךְ מִבְּכִיָּה וְעֵינַיִךְ מִדִּמְעָה כִּי לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם יָבוֹאוּ ו
וְהִיא הָיְתָה מִתְאַמֶּצֶת לְהִתְנַחֵם וְאוֹמֶרֶת לְאִישָׁהּ אַל ת
תְּנַחֲמֵנִי וְאַל תַּעֲבִירֵנִי בִּדְבָרִים כִּי בְוַדַּאי בָּאֵבֶד בְּנִי וּבְכָל
יוֹם הָיְתָה הוֹלֶכֶת אֶל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלַךְ בָּהּ וְהָיְתָה מְקוֹנֶנֶת
וּבָאָה כָּל הַיָּמִים וְלֹא אָכְלָה לֶחֶם וְכָל הַלֵּילוֹת וְלֹא נָחָה
וְלֹא שָׁקְטָה מִן הַקִּינוֹת עַד אֲשֶׁר מָלְאוּ יְמֵי הַחוּפָּה
וְאָמַר טוֹבִיָּה אֶל רְעוּאֵל
חוֹתְנוֹ אֲדוֹנִי שַׁלְּחֵנִי וְאֵלְכָה אֶל אָבִי וְאֶל אִמִּי כִּי עַד עַתָּה
בּוֹאָשׁוּ מִמֶּנִּי ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ רְעוּאֵל שֵׁב
בְּנִי וַאֲנִי אֲשַׁגֵּר לְאָבִיךָ וּלְאִמֶּךָ וְאוֹדִיעַ לָהֶם הַדָּבָר
אָמַר טוֹבִיָּה לֹא אֲדוֹנִי אֶלָּא
אֵלֵךְ אֶל אָבִי וְאֶל אִמִּי וַיָּקָם רְעוּאֵל וַיִּתֵּן לוֹ אֶת שָׂרָה
אִשְׁתּוֹ וְאֶת חֲצִי רְכוּשׁוֹ וַעֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת וָכֶסֶף וְזָהָב

ויברכם

Dicebat enim fortasſis & hic mortuus eſt, ſepeliam ergo eum noctu, ut nemo iſtud reſciſcat, neq; iterum contemptui fiamus. Inde ingreſſus domum ſuam, dixit ad Adnam uxorẽ ſuam. Mitte quæſo unam ex ancillis, ut uideat num & is mortuus ſit, quo ſepeliã eum, Ingreſſaq; ancilla, cum inueniſſet eos una ſedentes, iterum egreſſa, dixit ad eos, adhuc ipſe uiuit, (Quo audito) Reguel benedixit Dominum dicens, Benedictus ſis Domine Deus uniuerſæ carnis, benedictum item ſit nomen glorioſum tuum, quod excellit omnem benedictionem & laudem. Te item benedicant Angeli tui, Teq; ſanctificent ſancti tui. Tibi gratias agant ac benedicant omnes electi tui. Benedictus ſis Domine Deus noſter, rex mũdi, qui affeciſti me gaudio, quodq; timui non paſſus es uenire. Per multam miſericordiam tuam miſertus es mei. Benedictus ſis domine, qui miſertus es duorum (hominum) iſtorũ, qui unici nati ſunt parentum ſuorum. Sic in perpetuum propitius eſto eis, ut dies & annos ſuos bene & iucũde (tranſigãt.) Ilico præcepit ſeruis ſuis, ut ſepulchrum (quod fecerat) puluere implerent. Fecitq; conuiuium & gaudium per quatuordecim dies. Iurauitq; Reguel dicens, Niſi exacti fuerint quatuordecim dies, non dimittam te, ut uel oſtium domus meæ egrediaris. Poſtquàm uero impleueris quatuordecim dies, accipe uxorẽ tuam, ſimulatq; dimidium facultatum mearum, & redi ad patrem tuum. Reliqua uero bona mea, poſt obitũ meum, & uxoris meæ, tibi quoq; dabuntur. Tunc uocauit Tobias Raphaẽlem Angelum, dixitq; ad eum. Azaria mi frater, accipe tecum duos Gamelos, & quatuor ſeruos, & perge ad Abielem qui habet depoſitum, atq; da illi chirographũ ſuum, ut reddat tibi argentum. Inuita quoq; eum ut ueniat ad conuiuium. Nam tu nouiſti, quod pater meus numerat ſingulos dies, & ſi diutius expectatione abſuerimus, admodum anxius erit. Præterea & Reguel ſocer meus iurauit, ſe nõ permiſſurũ ut abeã, donec exacti fuerint quatuordecim

כִּי אָמַר שֶׁמָּא יָמוּת גַּם הוּא וְאֶקְבְּרֵהוּ בַּלַּיְלָה וְלֹא יִוָּדַע
הַדָּבָר וּבִהְיוֹת עוֹד לַבּוֹז וּבָא רְעוּאֵל בֵּיתוֹ וְאָמַר לְעַדְנָה
אִשְׁתּוֹ שִׁגְרִי לִי אַחַת מִן הַשְּׁפָחוֹת וְתִרְאֶה שֶׁמָּא בִּפְטַר גַּם
הוּא וְאֶקְבְּרֵהוּ וְנִכְנְסָה הַשִּׁפְחָה וּמְצָאָתַם יוֹשְׁבִים וַתֵּצֵא
וְאָמְרָה לָהֶם עוֹדֵנּוּ חַי וַיְבָרֶךְ רְעוּאֵל אֶת יְהוָה
וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי כָּל בָּשָׂר וִיבָרְכוּ שֵׁם כְּבוֹדֶךָ וּמְרוֹמַם
עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה וּלְךָ מְהַלְלִים מַלְאָכֶיךָ וְאוֹתְךָ מָה
מַקְדִּישִׁים קְדוֹשֶׁיךָ וּלְךָ מוֹדִים וּמְבָרְכִין כָּל בְּחוּרֶיךָ בָּרוּךְ
אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר שִׂמַּחְתַּנִי וַאֲשֶׁר יָגֹרְתִּי
לֹא הֵבֵאתָ וּבְרוֹב רַחֲמֶיךָ רִחַמְתָּ עָלַי בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֲשֶׁר
רִחַמְתָּ עַל שְׁנֵי יְחִידִים בֵּן עֲדֵי עַד רַחֵם עֲלֵיהֶם וִיכַלּוּ בְטוֹב
יְמֵיהֶם וּשְׁנוֹתֵיהֶם בַּנְּעִימִים וּמִיַּד צִוָּה אֶת עֲבָדָיו
וּמִלְאוּ אֶת הַקֶּבֶר עָפָר ׳ וְעָשָׂה מִשְׁתֶּה
וְשִׂמְחָה יָמִים אַרְבָּעָה עָשָׂר וּרְעוּאֵל נִשְׁבַּע וְאָמַר אִם
לֹא יַשְׁלִימוּ אַרְבָּעָה עָשָׂר יָמִים וְלֹא אַנִּיחֲךָ לָצֵאת מִפֶּתַח
הַבַּיִת וְאַחֲרֵי מְלֹאת הַיָּמִים קַח אֶת אִשְׁתְּךָ וְאֶת חֲצִי נְכָסַי
וְלֵךְ אֶל אָבִיךָ וּשְׁאָר נְכָסַי אַחֲרֵי מִיתָתִי וּמִיתַת אִשְׁתִּי בַּת
כְּתוּבִים תִּמָּה לָךְ

אָז קָרָא טוֹבִיָּה אֶת רְפָאֵל הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר לוֹ עֲזַרְיָה
אָחִי קַח עִמְּךָ שְׁנֵי גְמַלִּים וְאַרְבָּעָה עֲבָדִים וְלֵךְ אֶל עֲבִיאֵל
בַּעַל הַפִּקָּדוֹן וְתֵן לוֹ כְּתַב יָדוֹ וְיִתֵּן לְךָ אֶת הַכֶּסֶף וְהַמְנֵהוּ
לָבוֹא בְּמִשְׁתֶּה כִּי אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי אָבִי סוֹפֵר אֶת הַיָּמִים
וְאִם נִתְאַחֵר יֵיצַר לוֹ מְאֹד ׳ וְגַם
רְעוּאֵל תָּמִיד נִשְׁבַּע שֶׁלֹּא יַנִּיחֵנִי לָצֵאת עַד מְלֹאת אַרְבַּע
עָשָׂר יָמִים.

mentum quod summam dotis illi dandæ continebat (quo facto) statim dictis benedictionibus, epulari cœperūt. Vocauit autem Reguel uxorem suam, & dixit ad eam, parato cōclaue interius, in quam introducito puellam, quod cum fecisset, introducendo illuc filiam suam, cœpit puella flere præ amaritudine animæ suæ, Dominus autem Deus suscepit lachrimas eius, atq; mater eius cœpit consolari eam, tristemq; blandicijs delinire, inquiens, Forti animo esto mi filia, ne timeas. Dominus Deus cœli miserebitur tui, dabitq; tibi læticiam & gaudium, pro luctu & mœrore, qui est in corde tuo. Cumq; à cœna surrexissent, introduxerunt Tobiam ad puellam, qui priusquàm ingrederetur, iussit adferri sibi acerram cum prunis, super quas posuit cor & iecur, Dein ingressus suffumigauit puellam, se, totamq; domum. Cumq; Aschmodeus odoratus esset odorem fumi, aufugit ad extrema usq; terræ Aegypti. Egressisq; hominibus (è conclaui,) Tobias illo intus cōcluso, surrexit ad orandum, simul & ad puellam dicēs. Surge obsecro, & oremus unà coram Deo nostro. Fortassis miserebitur nostri Deus. Statim surrexerunt pariter ad orandum, cœpitq; Tobias benedicere. Benedictus sis Domine Deus noster, & Deus patrum nostrorum. Benedictum sit nomen tuum magnum & sanctum, in seculum & in perpetuum. Te laudent cœli cœlorum, terra & omnia quæ in ea sunt. Tu creasti hominem primum, ac dedisti ei Hauam uxorem eius, præparastiq; uiam uniuerso orbi. Tu dixisti, non est bonum, esse hominem solum, faciam ei auxilium, quod sit coram eo. Nunc certe Domine Deus, nō scortationis causa ego duco puellam istam, sed ut confirmem uerbum tuum, quod uerum est. Misericors & clemens Deus, sit bona uoluntas coram te, ut propitius sis nobis, atq; exatures nos longitudine dierum, annisq; uitæ. Ad quæ respondens puella dixit, Amen, atq; ita dormierunt unà nocte ista. Exurgēs autem Reguel abijt ad locum sepulturæ, effoditq; sepulchrum.

וּמִיַּד בֵּרְכוּ שֶׁבַע בְּרָכוֹת וְהִתְחִיל לֶאֱכוֹל וְקָרָא רְעוּאֵל אֶת
אִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ תִּקְנִי חֶדֶר הַפְּנִימִי וְהַכְנִיסִי לְשָׁם אֶת הַ
הַנַּעֲרָה וְכֵן עָשְׂתָה וְהִכְנִיסָה לְשָׁם אֶת בִּתָּהּ וְהִתְחִילָה
הַנַּעֲרָה לִבְכּוֹת בְּמָרַת נַפְשָׁהּ וְקִבֵּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
דִּמְעָתָהּ וְאִמָּהּ הִתְחִילָה לְנַחֲמָהּ וּלְדַבֵּר עַל לִבָּהּ הִתְחַזְּקִי
בִּתִּי וְאַל תִּירְאִי ׃ ײַ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם הוּא
יְרַחֵם עָלַיִךְ וְיִתֵּן לָךְ שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה תַּחַת הָאֵבֶל וְהַיָּגוֹן אֲשֶׁר
בִּלְבָבֵךְ וּכְשֶׁעָמְדוּ מִן הַשּׁוּלְחָן הִכְנִיסוּ אֶת טוֹבִיָּה אֶל הַנַּעֲרָה
וְקוֹדֶם שֶׁיִּכָּנֵס צִוָּה וְהֵבִיאוּ לוֹ מַחְתָּה עִם הַגֶּחָלִים וְשָׂם שָׁם
הַלֵּב וְהַכָּבֵד וְהַמָּרָה וְנִכְנַס וְהֶעֱשִׁין אֶת הַנַּעֲרָה וְאֶת עַצְמוֹ
וְגַם כָּל הַבַּיִת וּכְשֶׁהֵרִיחַ אַשְׁמְדַאי רֵיחַ הֶעָשָׁן בָּרַח בִּקְצֵה
אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאָז יָצְאוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים
וְסָגְרוּ הַבַּיִת וְעָמַד לְהִתְפַּלֵּל וְאָמַר לַנַּעֲרָה עִמְדִי נָא וְנ
וְנִתְפַּלֵּל יַחַד לִפְנֵי אֱלֹהֵינוּ אוּלַי יְרַחֵם עָלֵינוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ
הוּא מִיַּד עָמְדוּ יַחַד בִּתְפִלָּה וְהִתְחִיל טוֹבִיָּה מְבָרֵךְ
בָּרוּךְ אַתָּה ײַ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וּמְבוֹרָךְ שִׁמְךָ הַגָּדוֹל
וְהַקָּדוֹשׁ לְעוֹלָם וָעֶד לְךָ יְהַלְלוּ שָׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם הָא
הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ ׃ וְאַתָּה בָּרָאתָ אָדָם הָרִאשׁוֹן וְנָתַתָּ לוֹ אֶת
חַוָּה אִשְׁתּוֹ וְכֵן תִּקַּנְתָּ דֶּרֶךְ לְכָל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ וְאַתָּה אָמַרְתָּ
לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ וְעַתָּה
יְהוָה אֱלֹהַי לֹא בַּעַד זְנוּת אֲנִי נוֹשֵׂא אֶת הַנַּעֲרָה הַזֹּאת כִּי
אִם לְקַיֵּים דַּרְכְּךָ הָאֱמֶת רַחוּם וְחַנּוּן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שׁ
שֶׁתְּרַחֵם עָלֵינוּ וְתַשְׂבִּיעֵנוּ אוֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים
וַתַּעַן הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר אָמֵן וַיִּשְׁכְּבוּ יַחַד
בַּלַּיְלָה הַהוּא וּרְעוּאֵל קָם וְהָלַךְ עַל הַקְּבָרוֹת וְחָפַר קֶבֶר

mei, Statimq; interrogauit eos Reguel, fratres mei unde estis? qui responderũt, ex captiuitate Naphtali quæ in Niueue agit, Dixit ad eos. Nũ nouistis Tobiã fratrẽ nostrũ? responderũt, nouimus. Ad quos iterũ dixit, Saluus ne est? responderũt, saluus est. Ecce hic est Tobias filius eius, quo audito, Reguel repente subsilijt, atq; amplexãs eum osculatus est eum, simulatq; lachrimas prę gaudio fundẽs. Benedixit quoq; eum dicens, benedictus sis Domino, mi fili, fili patris boni ac probi. Hinc nunciarunt ei, quod oculis captus esset Tobias, quod nuncium cum audiuisset, statim cœpit uehementer flere, unà cum uxore ac filia sua, Ipsos tamen placido hilariq; uultu exceperunt, mactando arietem, quem diligenter coctum & paratum, ut decebat, ad uesperam comesturi erant. Appropinquantéque uespera, cum mensæ accubuissent, ad comedendum panem, dixit Tobias ad Angelum. Mi frater Azaria, loquere obsecro, uiro huic de ea re, qua de in uia locutus es, fortasis dabit, ut nũc absoluamus eam. Tunc cœpit Angelus Azaria loqui cũ Reguele, super negotio puellæ, cui respondit Reguel dicens. Obsecro fratres mei, edite, bibite, bonoq; animo estote, Certum est mi fili Tobia, tibi ius esse propinquitatis. Veruntamen indicabo tibi quod res est. Filiam meam nuptum dedi septem uiris, qui non potuerunt cum ea lectum conscendere, quin statim morerentur. Tu ergo nunc mi fili, ede & bibe, cras mane uero quod tibi bonum uisum fuerit, facito. Ad quem dixit (Tobias,) nihil potero efficere, donec modo hanc rem expediueris. Cui respondit Reguel dicens. Ecce puella coram te est, sit uxor tua, sicut lex iubet, & moris est. Deus omnipotens propitius sit uobis, & in uita uos cõseruet. Statim accersita puella, apprehẽsaq; manu eius, dixit puero. Ecce mi fili, hæc tibi despõsata esto, ut mos est in Iehuda & in Israẽl, quã acceptã, perge ad patrem tuum. Moxq; aduocatis testibus, desponsauit eam in conspectu eorum, qui & scripserunt ac sigillarunt instru

 mentum

אז שאל אותם רעואל אחי מאין אתם ואמרו לו מגלות
נפתלי אשר בנינוה · אמר להם הידעתם את טוביה
אחינו ויאמרו ידענו · ויאמר לו השלום לו ויאמרו
שלום והנה טוביה בנו זה · מיד חפץ רעואל
ויחבק לו וינשק לו ויבך ויברכהו ויאמר ברוך אתה ליהוה
בני בן אב טוב וכשר ועוד הגידו לו כי כהו עיניו של ט
טוביה · וכשהגידו לו כי כהו עיניו ומיד התחיל
לבכות וגם אשתו ובתו עד מאד ואותם חבלום בסבר פנים
יפות ושחט איל אחד ובשלו ותקנו כראוי לאכול בערב
וכשהגיעו הערב וישבו בשולחן לאכול להם אמר טוביה
למלאך עזריה אחי דבר לאיש בעד הדבר שדברת בדרך
אולי נשלימהו עתה · אז
התחיל המלאך עזריה לדבר אל רעואל בשביל הנערה
ענה רעואל ואמר אחי אכלו ושתו וייטב לבבכם ·
ואמנם כי לך טוביה בני משפט הגאולה אבל אגיד לך את
האמת את בתי נתתי לשבעה אנשים ולא היו מספיקין ל
לעלות עמה כמשה ומיד היו נפטרים · ועתה בני אכול
ושתה ובבקר כטוב בעיניך עשה ויאמר לא אוכל עד אם
תשלים הדבר עתה ענה רעואל ואמר לו הנה
הנערה לפניך תהיה לך לאשה כתורה וכהלכה ואל
שדי ירחם עליכם ויחיה אתכם מיד קרא
לנערה ותפשה בידה ואמר לנער ראה בני הרי זאת מ
מהודשת לך כדת יהודה וישרא׳ ולך אל אביך
ומיד קרא עדים וקדש אותה בפניהם
וכתבו וחתמו שטר כתובתה

ומיד

ſuerimus,faciemus tibi gaudium. Nam Reguel pater puellæ iurauit ſe non daturum eam uiro alieno,qui non ſit de ſua familia, ſicut præcepit Moſes dare quenq; filiam ſuam ei,qui eſt de ſua familia,cui ſimul etiam det quęcunq; habet. Reſpõdit puer & dixit ad Angelũ. Mi frater Azaria,Ego audiui de puella iſta,quod nupſerit ſeptem uiris,qui omnes mortui fuerunt prima nocte. Ego autem unicus filius ſum matri meæ & patri meo, atque timeo ne & ego forte moriar, ſicut priores illi mariti. Nam dæmonium penes eam eſt,quod nulli homini nocet,niſi ei uiro cui nuptum datur. Propterea ego timeo, ne forte moriar, ac ita deducam caniciẽ patris mei & matris meę,cum dolore in ſepulchrum. Quo facto,non habent alium filiũ qui ſepeliat eos. Tunc dixit ad eum Angelus.Non uenit tibi in mentẽ,quod pręcepit tibi pater tuus, ut non ducas uxorem niſi de familia patris tui. Nunc ergo mi fili,acquieſce conſilio meo, duc eam, tua enim uxor eſſe debet. Cæterum quod ad dæmonium attinet, de quo locutus es, ne ſis ſollicitus quicquàm, quin hac ipſa nocte,qua duxeris eam in uxorẽ,atq; ingreſſus fueris thalamũ, accipito cor & iecur, & pone ea ſuper ignẽ,donec fumare incipiant,quo facto, mox atq; dæmon fumũ odoratus fuerit,fugã dabit, nec unq; ad eam in æternũ redibit.Cumq; uolueris loqui cum ea, ſtate ambo tu & ipſa,atq; orate corã Domino Deo benedicto,hũc in modũ dicentes.Nam deus miſericors & clemens eſt,& miſerebitur ueſtri.Nec eſt quod timeas tibi. Quòniam ipſa tibi pręparata eſt ab exordio mundi.Tu quoq; ſepelies eam. Atq; cum ea uenies ad patrẽ tuum. Et pariet tibi filios, unde tibi gaudium erit. Hæc uerba cum audiuiſſet puer, captus eſt amore puellæ, antequàm uideret eam. Factumq; eſt cum ingrederentur urbẽ,ut obiuaret ei, quam cum ſalutaſſent, dixit ad eũ Angelus, hæc eſt puella iſta, Poſt quæ ingreſſi ſunt domum Reguelis, patris eius. Dixitq; Reguel ad Adna uxorẽ ſuam. Puer iſte ſimilis eſt Tobiæ, filio fratris

 mei,

במעשה שמחתך׳ כי רעואל אבי הנערה נשבע שלא
יתננה לאיש זר אשר לא ממשפחתו כתורת משה שיתן
לו על נחלתו וכל אשר יש לו׳ ענה הנער
ואמר למלאך עזריה אחי אני שמעתי על הנערה שנשאת
לשבעה אנשים וכולם מתו בלילה ראשונה ואני יחיד
לאמי ולאבי ומתירא אני שמא אמות גם אני כראשונים
כי השד הוחזק עמה ואינו מזיק לכלום אדם כי אם לאיש
לאיש אשר יתנו לה ועל זה אני מתירא פן אמות
ואוריד את שיבת אבי ואמי ברעה שאולה ואין להם בן
אחר לקוברם אז אמר לו המלאך ולא תזכור
הדבר אשר צוך אביך שלא תקח אשה אלא ממשפחת
אביך ועתה בני שמע בקולי והחנה כי לך תהית
לאשה וכעד השד אשר אתמר כלום אל תדאג כי בזו
הלילה תקחנה וכשתכנס לחופה קח חלב והכבד ותן עליה
אש עד שיעשן וכשיריח השד יברח ולא ישוב עוד עד
עולם וכשתרצה לדבר עמה עמדו שניכם אתה והיא
והתפללו לפני הקדוש ברוך הוא ואמרו כך כי אל רחום
וחנון הוא׳ והוא ירחם עליכם ואל תירא כי לך
היא מוכנת מששת ימי בראשית ואתה תקברנה אותה
ועמה תבוא אל אביך ובנים תוליד לך בשמחה׳
וכשמוע הנער הדברים האלה
חשקה נפשו בנערה קודם שיראנה וכיון שנכנס
בעיר פגעה לו נישאלו לשלום הוא והיא׳ ואמר
לו המלאך זאת הנערה אז נכנסו בבית רעואל אביה
ואמר רעואל לעדנה אשתו זה הנער דומה לטוביה בן אחי
אז שאל

fiet, ut incolumes & salui reuertantur, uidebisque filium tuum oculis tuis. Nam Deus mittet Angelum suum, qui secundabit iter eorum, ut redeant in pace, quare flere desinas. Cumq; pergerent in uia, appetente uespera, ingressi sunt ciuitatem Ledikian, in qua & pernoctarunt. Vbi cũ abijsset puer flumẽ ingressurus, causa refrigerandi corpus suum, prodijt è flumine ingens piscis, qui arreptum puerũ deglutire cupiebat. Quod ubi animaduertit Angelus, accurrit, acclamans puero. Ne timeas Tobia, quin tanquàm uir fortis apprehende piscẽ, & extrahe eum. Cõfestim puer recepto animo, piscem arripuit, & è flumine traxit. Ad quem dixit Angelus Raphaẽl. Diuide piscem, & tolle ex eo cor, iecur, & fel, quæ bene conseruato. Fecitq; puer omnia ut iusserat Angelus, piscem uero paratum comederunt. Inde surgentes perrexerunt simul, donec uenirent prope ciuitatem Inkabthanis, ubi puer interrogauit Angelum, dicens, Mi frater Azaria, quid sibi hæc uolunt? nempe cor, iecur & fel, & ad quid conducunt? Respondit illi (Angelus.) Cor & iecur ualent contra nocumenta Cacodæmonis, atque maligni spiritus. Et si prunis imposita, uir siue mulier, qui dæmonium habent, ab eis suffumigentur, liberantur à dæmonijs, ut nõ amplius ad eos redeãt. Porrò felle si quis obliniat oculos eorum, qui in ipsis maculas habent, ilico curãtur, restituunturq; uisui ut antea. Cum uero appropinquassent ciuitati Rigo, dixit Angelus ad puerũ. Si placet, ingrediemur & pernoctabimus in ista ciuitate, in domo Reguelis, ipse est eñ propinquus tuus, de familia domus patris tui. Est quoq; illi filia unica, formosa & decora, cui nomen est Sara, quam si (ducere) uolueris in uxorem, loquemur ea de re cum patre eius, & nimirum dabit eam tibi. Tibi enim competit ea, atq; tibi est ius propinquitatis. Insuper & sicut tu unicus filius es, ita & ipsa unica est filia, puella certe bona, atq; probe educata. Nunc ergo quiesce uoci meæ, & loquamur cum patre eius. Cumq; reuersi

הֵם לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם יָשׁוּבוּ מִשָּׁם וְתִרְאֶה אֶת בִּנְךָ בְּעֵינֶיךָ
וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁלַח מַלְאָכוֹ וְיַצְלִיחַ דַּרְכָּם וְיַחֲזְרוּ ל
לְשָׁלוֹם וְתֶחְדַּל מִלִּבְכּוֹת וּכְשֶׁהָיוּ הוֹלְכִים
בַּדֶּרֶךְ עַד הָעֶרֶב ׃ וְהָלְכוּ בָּעִיר לְדִיקִיאָה וְלָנוּ שָׁם וְהָלַךְ
הַנַּעַר וְנִכְנַס בַּנָּהָר כְּדֵי לְקָרֵר גּוּפוֹ וַיָּבֹא דָג גָּדוֹל מִן הַנָּהָר
וְלָקַח אֶת הַנַּעַר וְרָצָה לְבָלְעוֹ וְהָיָה הַמַּלְאָךְ רָץ
וְהָיָה צוֹוֵחַ לְנַעַר אַל תִּירָא טוֹבִיָּה אֶלָּא הַחֲזֵק בַּדָּג כְּאִישׁ
חַיִל וְהוֹצִיא אוֹתוֹ מִיָּד בְּהִתְחַזֵּק הַנַּעַר וְתָפַשׂ אֶת הַדָּג
וְהוֹצִיאוֹ מִן הַנָּהָר וְאָמַר לוֹ הַמַּלְאָךְ רְפָאֵל חֲתוֹךְ הַדָּג וְקַח
מִמֶּנּוּ הַלֵּב וְהַכָּבֵד וְהַמָּרָה וְשָׁמְרֵם בְּטוֹב ׃ וַיַּעַשׂ
הַנַּעַר כְּכֹל אֲשֶׁר דִּבֵּר הַמַּלְאָךְ אֵלָיו וְאֶת הַדָּג תִּקְּנוּ וַאֲכָלוּהוּ
וְעָמְדוּ וְהָלְכוּ בַּדֶּרֶךְ יַחַד עַד אֲשֶׁר הִגִּיעוּ קָרוֹב אִיגְבַּטַנִיש
וְשָׁאַל הַנַּעַר לַמַּלְאָךְ וְאָמַר לוֹ עֲזַרְיָה אָחִי מָה אֵלּוּ הַלֵּב
וְהַכָּבֵד וְהַמָּרָה וּבַמָּה יוֹעִילוּ ׃ אָמַר לוֹ הַלֵּב
וְהַכָּבֵד יוֹעִילוּ לְבוּזְקִים מִן הַשֵּׁד וּמִן רוּחַ רָעָה וְיוּשְׂמוּ י
יַחַד בְּגֶחָלִים וְיִתְעַשְּׁנוּ בָהֶם בֵּין אָדָם וּבֵין אִשָּׁה שֶׁהֵם בַּעֲלֵי
שֵׁדוּת וְשׁוּב לֹא יוֹסִיפוּ אֵלָיו וּבִשְׁבִיל הַמְּרִירָה אִם
יִמְשַׁח אָדָם בְּעֵינֵי כָּל בַּעֲלֵי שִׁבְלוּל בְּעֵינֵיהֶם וּמִיָּד יִתְרַפְּאוּ
וְיַבִּיטוּ כְּמוֹ שֶׁהָיוּ מִקּוֹדֶם ׃ וּכְשֶׁהִגִּיעוּ קָרוֹב לְעִיר רִיגוּ
אָמַר הַמַּלְאָךְ לְנַעַר אִם תִּרְצֶה נִכְנַס וְנָלִין בְּזוּ הָעִיר בְּבֵית
רְעוּאֵל כִּי הוּא קְרוֹבְךָ מִמִּשְׁפַּחַת בֵּית אָבִיךָ וְגַם יֵשׁ לוֹ בַת
יְחִידָה יָפָה וְנָאָה וּשְׁמָהּ שָׂרָה וְאִם תִּרְצֶה נְדַבֵּר לְאָבִיהָ
וְיִתְּנֶנָּה לְךָ לְאִשָּׁה כִּי לְךָ הִיא רְאוּיָה וּלְךָ מִשְׁפַּט הַגְּאוּלָּה
וְאַתָּה יָחִיד וְהִיא יְחִידָה וְהַנַּעֲרָה טוֹבָה וּמְשׁוּלֶּלֶת עַד מְאֹד ׃
וְעַתָּה שְׁמַע בְּקוֹלִי וּנְדַבֵּר אֶל אָבִיהָ וּנְחַזִּירֶנָּה

בעשה

ris? Respondit Tobias, Ego cupio scire nomen tuum, & familiam patris tui, Respondit ei. Sum de familia Hananiæ, filij magni Azariæ, estque & mihi nomen Azariah, Respondit Tobias, dicens. Bene se res habet. Ne quæso succenseas, quod interrogarim de familia tua, Noui enim quod consanguineus noster sis, de familia laudabili & celebri, bene quoq; noui Hananiam & Iotham, filios Salmon magni uiri. Vnà siquidem ascendebamus Ierosolymam, offerentes primitias & decimas. Ipsi certe non dereliquerunt Dominũ Deum nostrum, neque secuti fuerunt uana idola, post quæ errauerunt fratres nostri, filij Israël, qui sunt de semine sanctorum atq; familia bonorũ. Nunc itaq; mi frater, si uolueris, dabo tibi dimidiũ sicli iusti ponderis, interea temporis, quo abieritis & redieritis in pace. Cumq; reuersi fueritis, addam ad mercedẽ tuam quod dignum est. Respondit ei, ut locutus es, sic faciam. Actutum aduocato Tobia filio suo, dixit ad eum. Dispone opera tua & accinge te ad iter, qui statim parauit se, Cumq; ueniret ut iam iam arriperet iter, cœpit pater eius benedicere ei ad hũc modum. Dominus Deus cœlorũ, qui habitat in cœlis excelsis, ipse faueat uobis, atq; mittat Angelum suum ante uos, qui fortunet iter uester, (his dictis) egressi sunt, & abierunt in pace, canis quoq; quem puer Tobias habebat, ibat cũ eis. Porrò mater eius incipiebat flere & dicere marito. Cur ablegasti puerũ? ipse fuit baculus manuũ nostrarũ, promus & condus domus nostrę. Et nunc amandasti eum ut reposcat argentũ, quid, etiam si nunq; ereptũ fuisset argentũ? Nec hoc solum est, imò & Deus huc usq; pauit nos, sic, ut nihil plane nobis defuerit. Quomodo igitur nunc in mentem tuam subijt stulta hæc cogitatio, de (reparando) argento, ut propter illud filiũ meũ in uiam ablegaris, quã nõ nouit, & in qua illi facile letale exitium accidere posset. Adhæc respondens Tobias, dixit ad eam. Satis est, mitte hæc uerba, persuasus enim sum de Dei misericordia, (qua

fiet)

אָמַר לוֹ טוֹבִיָּה אֲנִי חָפֵץ לֵידַע שְׁמֶךָ וּמִשְׁפַּחַת בֵּית אָבִיךָ
אָמַר לוֹ אֲנִי מִמִּשְׁפַּחַת חֲנַנְיָה בֶּן עֲזַרְיָה הַגָּדוֹל וּשְׁמִי ע
עֲזַרְיָה עָנָה טוֹבִיָּה וְאָמַר לוֹ לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם
אַל יִחַר אַפְּךָ עַל אֲשֶׁר שָׁאַלְתִּי מִשְׁפַּחְתְּךָ כִּי עַתָּה יָדַעְתִּי
כִּי קָרוֹב אַתָּה לָנוּ וּמִמִּשְׁפָּחָה הַמְּהוּלָּלָה וְהַמְּשׁוּבָּחָה וְגַם
טוֹב אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת חֲנַנְיָה וְיוֹתָם בְּנֵי שְׁלֹמוֹן הַגָּדוֹל וְיַחְדָּיו
הָיוּ עוֹלִים בִּירוּשָׁלַיִם וּמַעֲלִים הַבִּכּוּרִים וְהַמַּעַשְׂרוֹת וְהֵם
לֹא עָזְבוּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ ׃ וְלֹא טָעוּ אַחֲרֵי הַהֶבֶל אֲשֶׁר
טָעוּ אַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִזֶּרַע הַדּוֹשִׁים מִמִּשְׁפַּחַת טוֹבִים
וְעַתָּה אָחִי אִם תִּרְצֶה אֶתֵּן לְךָ בְּכָל יוֹם
בֶּקַע מִשְׁחָלוֹ עַד אֲשֶׁר תֵּלְכוּ וְתָבוֹאוּ בְשָׁלוֹם וּבְבוֹאֲכֶם
לְשָׁלוֹם אוֹסִיף עַל שְׂכָרְךָ כִּרְאוּי אָמַר לוֹ כִּדְבָרֶיךָ
כֵּן אֶעֱשֶׂה מִיָּד קָרָא לְטוֹבִיָּה בְנוֹ וְאָמַר לוֹ בְּנִי
תַּקֵּן עֲבוֹדָתְךָ וְלֵךְ לְדַרְכְּךָ לְאַלְתַּר תִּקֵּן עַצְמוֹ וּבָא לָצֵאת
לְדַרְכּוֹ וְהִתְחִיל אָבִיו מְבָרְכוֹ כָּךְ ײַ אֱלֹהֵי
הַשָּׁמַיִם הַשּׁוֹכֵן בִּשְׁמֵי מָרוֹם הוּא יַצְלִיחַ אֶתְכֶם וְהוּא יִשְׁלַח
מַלְאָכוֹ לִפְנֵיכֶם וְיַצְלִיחַ דַּרְכֵיכֶם וְיֵצְאוּ וְהָלְכוּ לְשָׁלוֹם ׃
וְכֶלֶב שֶׁל נַעַר הָלַךְ עִמָּהֶם וְאִמּוֹ הָיְתָה בּוֹכָה וְאוֹמֶרֶת
לְבַעְלָהּ לָמָּה שִׁגַּרְתָּ אֶת הַנַּעַר ׃ וְהוּא הָיָה מַטֵּה בְּיָדֵינוּ
וְהוּא הַמּוֹצִיא וְהַמֵּבִיא בְּבַיִת ׃ וְעַתָּה שִׁגַּרְתָּ אוֹתוֹ לְבַקֵּשׁ
כֶּסֶף לֹא יִמָּלֵט לְעוֹלָם וָעֶד וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁעַד עַתָּה
פַּרְנְסֵנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְלוּם לֹא חָסַר לָנוּ וְעַתָּה לָמָּה
נִכְנַס בְּדַעְתְּךָ זֶה הַשְּׁטוּת שֶׁל כֶּסֶף וְשִׁגַּרְתָּ אֶת בְּנִי בְּדֶרֶךְ א
אֲשֶׁר לֹא יָדַע וְשֶׁמָּא יִקְרָאֵהוּ אָסוֹן עָנָה טוֹבִיָּה וְאָמַר
לָהּ רַב לָךְ וְעִזְבִי הַדְּבָרִים כִּי בָּטוּחַ אֲנִי בְּרַחֲמֵי שָׁמַיִם כִּי
הם לחיים

uoci meæ, custodi mandata mea, quæ nunquàm excidant animo tuo, quinpotius alliga ea collo tuo, & iunge ea tabulæ cordis tui, sic enim inuenies gratiam, laudem, & intellectum bonũ, in oculis Dei & hominũ. Scias præterea mi fili, me pecuniã deposuisse in domo Abielis filij Gabrielis, in terra Midian, nempe decem talenta argenti. Neq; est ut anxius sis de eo mi fili, quod attenuata est manus nostra, & diminutæ sunt facultates nostræ. Quin fide Domino toto corde tuo, recede ab omni peccato & iniquitate, quod placet illi facito, & nihil tibi derit. His auditis, respondit Tobias dicens. Mi pater, quicquid præcepisti mihi, sedulo faciã, sed mi pater, quomodo accipiã argentum à uiro qui me non nouit, nec ego uicissim illum. Confestim protulit chirographum eius, q dedit illi dicẽs. Ostende illi hoc scriptũ, & dabit tibi argentũ. Festina mi fili, uade & quęre hominẽ qui tecũ eat, cui dabimus mercedẽ, fortassis redibitis, me adhuc uiuente. Statim accepta in manũ suã pecunia, egressus est in forũ, ut quęreret hominẽ, qui secũ pficisceret. Et ecce Angelus Raphael, hominis similitudine accepta, stetit in foro, quem ubi uidisset Tobias, dixit ad eum. An unq; mi domine iter fecisti in terrã Midiã? qui respõdit, feci. A dquẽ iterũ dixit. Est ne iter tibi bene cognitũ? respõdit bene, sed & domum Abielis noui, in qua etiã pernoctaui. Hoc audito, dixit ad eũ Tobias. Pręstolare hîc parũper, donec eam & nunciẽ patri meo, cui respõdit, ne morã nectas. Ilico abijt ad patrẽ suũ, dicens ad eum, Mi pater, inueni iuuenẽ quendã, qui sepe tentauit (iter) ad locũ istũ, (ad quem pergo.) Cui dixit pater eius, accerse eum huc, ut cognoscã quo nam loco natus sit, & num dignus sit habendus, qui te comitetur. Repente uocauit eum in domũ suã, quam cũ ingressus esset, atq; alter alterum de salute interrogasset, respondit Tobias dicens. Mi frater, è qua tribu, aut familia es tu? Cui respondens Raphaël, dixit, Mercenariũ ne tu quęris qui abeat cũ filio tuo, an de familijs & tribubus tu quęris?

וְעַתָּה הִבְנִי שְׁמַע בְּקוֹלִי שְׁמוֹר מִצְוֹתַי וְאַל יֵצְאוּ מִדַּעְתְּךָ׃
אֶלָּא קָשְׁרֵם עַל גַּרְגְּרוֹתֶיךָ כָּתְבֵם עַל לוּחַ לִבֶּךָ וּמְצָא חֵן
וְשֵׂכֶל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם וְעַתָּה
בְּנִי יוֹדֵעַ כִּי פִּקָּדוֹן הִפְקַדְתִּי בֵּית עַבִּיאֵל בֶּן גַּבְרִיאֵל ב
בְּאֶרֶץ מִדְיָן עֲשָׂרָה כִּכְּרֵי כֶסֶף וְאַל תִּדְאַג בְּנִי עַל שֶׁמְּעַט
יָדֵינוּ וְיָרְדוּ מִנְּכָסֵינוּ כִּי אִם תִּבְטַח בַּיהוָה בְּכָל לִבְּךָ וְתָסוּר
מִכָּל חֵטְא וְעָוֹן וְהַיָּשָׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְלֹא תֶחְסַר כְּלוּם
וְעָנָה טוֹבִיָּה וְאָמַר אָבִי כֹּל אֲשֶׁר צִוִּיתַנִי כֵּן אֶעֱשֶׂה אֲבָל
אָבִי אֵיךְ אֶקַּח הַכֶּסֶף מִן הָאִישׁ כִּי הוּא אֵינוֹ מַכִּירֵנִי וְגַם
אֲנִי אֵינוֹ מַכִּירוֹ מִיָּד הוֹצִיא כְּתַב יָדוֹ וְנָתַן לוֹ וְאָמַר
לוֹ הַרְאֵה לוֹ זֶה כְּתָב וְיִתֵּן לְךָ הַכֶּסֶף וּמַהֵר בְּנִי לֵךְ וּבַקֵּשׁ
אָדָם שֶׁיָּבֹא עִמְּךָ וּבִתֵּן שְׂכָרוֹ וְאוּלַי תָּשׁוּבוּ עוֹדֶנִּי חַי מִיָּד
לָקַח בְּיָדוֹ הַכְּסָפִים וְיָצָא לַשּׁוּק לְבַקֵּשׁ אָדָם לָלֶכֶת עִמּוֹ ג
וּמַלְאַךְ רְפָאֵל בְּדְמֶה כִּדְמוּת אָדָם וְעָמַד בַּשּׁוּק רָאָה
אוֹתוֹ טוֹבִיָּה וְאָמַר לוֹ אֲדוֹנִי הֲלַכְתָּ מִיָּמֶיךָ בְּאֶרֶץ מִדְיָן
אָמַר לוֹ הֵין אָמַר לוֹ וְתֵדַע הַדֶּרֶךְ בְּטוֹב אָמַר לוֹ בְּטוֹב
וְגַם אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת בֵּית עַבִּיאֵל וּבְבֵיתוֹ לַנְתִּי אָמַר לוֹ
טוֹבִיָּה אֲדוֹנִי תַּמְתִּין מְעַט עַד שֶׁאֵלֵךְ וְאַגִּיד לְאָבִי אָמַר
לוֹ אַל תְּאַחֵר מִיָּד הָלַךְ אֶל אָבִיו וְאָמַר לוֹ אָבִי מָצָאתִי
בָּחוּר אֶחָד מְנוּסֶּה בְּמָקוֹם הַהוּא אָמַר לוֹ אָבִיו קְרָא
אוֹתוֹ הֵנָּה שֶׁאֵדַע מֵאֵי זֶה מָקוֹם הוּא וְאִם הוּא נֶאֱמָן לֵילֵךְ
עִמָּךְ׃ מִיָּד קָרָא לְבֵיתוֹ וּבִכְנַס
וַיִּשְׁאֲלוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ לְשָׁלוֹם עָנָה טוֹבִיָּה וְאָמַר לוֹ
אָחִי מֵאֵי זֶה שֵׁבֶט אוֹ מִשְׁפָּחָה אַתָּה עָנָה רְפָאֵל
וְאָמַר לוֹ שָׂכִיר אַתָּה מְבַקֵּשׁ לֵילֵךְ עִם בִּנְךָ אוֹ מִמִּשְׁפָּחוֹת
וּשְׁבָטִים אַתָּה מְבַקֵּשׁ

ſin exigua, nec tamen ob id manum tuam cõtrahas à dan-
da eleemoſyna. Bonum ſiquidem depoſitũ depones, quod
cuſtoditum, tibi aderit in tempore tribulationis. Eleemoſy
na enim liberat à morte, & tuetur factores eius, atq; liberat
à iuditio gehennæ. Munus quoq; magnum & bonum re-
pendetur coram Domino, his qui ſtudent eleemoſynæ.
Mi fili, cuſtodi te ipſum ab omni ſcortatione, uxorem du-
cens ex familia mea, de domo patris mei. Nec uxorem du-
cas ex alia tribu, nam ꝓphetæ priores, ut Noah, Abraham.
Iſaac, Iaecob patres noſtri, omnes uxores duxerunt de fi-
liabus fratrum ſuorum, unde & benedicti fuerunt filij eo-
rum, atq; poſteri eorum poſſederunt terram. Mi fili, dili-
gas proximum tuum ſicut te ipſum, neq; contumelia affi-
cias fratres tuos, filios populi tui. Quin potius uxorem tibi
ducito ex eis. Præcedit enim cõminutionem faſtus, & an-
teit ruinam ſuperbia animi. Mi fili, merces operarij tui ne
pernoctet in manu tua, ſed in ipſo die, quo tibi operatus
fuerit, dabis ei mercedem ſuam, ſic fiet, ut quæcunq; petie-
ris, Deus affatim ſuppetat tibi. Audi mi fili, & attende uer-
ba mea. Temperãs eſto in omnibus uijs tuis. Non ulſciſca-
ris, neq; ſerues illatam iniuriam. Vinum ad ebrietatem ne
bibas, neque cum temulento conſuetudinem habeas in o-
mnibus uijs uis. Eſurienti panem tuum impertito, nudos
ueſtito. In omnibus negotijs tuis fac eleemoſynam, quam
dabis corde non inuido. Mitte quoq; panem tuum ad ſe-
pulchra iuſtorum. Nunquàm dederis prauum conſilium
impijs. Et conſilium ſapientum & prudentum non negli-
gas. Neq; contemnas conſilium bonum. Omni tempore
lauda & magnifica creatorem tuum. Volue ſuper Domi-
num uiam tuam, & ſpera in eo, & ipſe faciet & fortunabit
uias tuas, quoniam non eſt ſapientia, neq; prudentia, neq;
conſilium contra dominum. Quencunq; uult exaltat, &
& quemcunq; uult deprimit. Nunc itaq; mi fili, acquieſce

חילך הרבה צדקותיך ואם מעט אל תקפוץ ידך מן הצדקה
כי פקדון טוב תפקיד חיותו שמור לך בעת צרה כי צדקה
תציל ממות ומגנת בעושיה ומצלת מדינה של גיהנם ·
ומתנה גדולה וטובה משלמים לפני הקדוש ברוך הוא
לעושי צדקה   בני שמור עצמך מכל זנות וקח
אשה ממשפחתי ומבית אבי ואל תקח אשה משבט אחר
כי נביאים הראשונים כגון נח ואברהם יצחק ויעקב   א
אבותינו כולם נשאו מבנות אחיהם ונתברכו בניהם וזרעם
יירש ארץ   בני ואהבת לריעך כמוך ואל
תתגאה על אחיך ובני עמך אלא קח לך אשה מהם   כי
לפני שבר גאון ולפני כשלון גבה רוח ובעון גבהות הרוח
עביות וחרפה באה לעולם והחרפה היא אם לרעב
בני שכר שכירך לעולם אל
ילין בידך אלא ביומו תתן שכרו ומה שתבקש הקדוש   ב
ברוך הוא מציא לך   שמע בני ותקשב אמרי
לעולם מעורב תהיה בכל דרכיך   לא תקים ולא תשור
ויין לשכרון אל תשתה ·   ועם שכור אל תתערב בכל
דרכיך   הלא פרוש לרעב לחמך והלבש ערומים
ובכל עיניך עשה צדקה ולא ירע לבבך בתתך לו   שלח
לחמך על קברות הצדיקים   לעולם אל תתן עצת
עקשות לרשעים   ועצת חכמים ומבינים אל תנח ועצה
טובה אל תבזה   ובכל עת תן שבח וגדולה לבוראיך
גול על יהוה דרכך ובטח עליו והוא יצליח את דרכיך   כי
אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד יהוה את אשר מ
יחפוץ מרים ואת אשר יחפוץ משפיל

ועתה

Quibus omnibus accedit & hoc malum, quod desponsata fuerim septem uiris, qui omnes mortui sunt. Precor item per nomen tuum, ne displiceat tibi, occidere me, quin potius miserearis mei, iuxta multitudinẽ miserationũ tuarũ, ut auferas opprobriũ meum quod timeo. Eadẽ ipsa hora ascendit oratio eius, unà cum oratione Tobiæ, in cõspectũ patris nostri cœlestis, Statimq; misertus illorũ Deus, præcepit Angelo Raphaeli, ut curaret oculos Tobię, & ut Saram filiã Reguelis, Tobiæ, filio Tobiæ, in uxorẽ daret, simulatq; Sathanam increpando ab illa aufugaret: nam Tobiæ ius erat propinquitatis. Hac ipsa hora, Tobias finita oratione sua, ingressus est domũ suã. Similiter & Sara descẽdit è cænaculo, in quo orauerat. Eodẽ quoq; die, Tobiæ in mentẽ uenit argentũ, quod deposuerat in domo Abielis in terra Midian, sic apud se cogitãs. Iam oraui corã Domino, & postulaui ut morerer, cur ergo nõ uoco Tobiã filiũ meũ, atq; pręcipio illi de argento anteq; moriar? E uestigio accersito filio, dixit ad illũ. Posteaq; mortuus fuero, sepelito me statim, & honora matrẽ tuam omnibus diebus uitę tuæ. Ne abscondas oculum ab ea, sed facito quæcunq; uoluerit ac petierit. Ne sis ei molestus, memor quàm multos labores sustinuerit tui causa, & quàm multos dolores senserit propter te, cum adhuc esses in utero eius. Quam & ipsam ubi mortua fuerit, mecum in uno sepulchro sepelias. Omnibus diebus uitæ tuæ, memor esto Domini Dei nostri, ut non pecces, nec deseras uias eius, neq; obliuiscaris præceptorũ eius. Quod iustum est facito, quàm diu uixeris. Noli peccare, neq; ambules in uia hominum prauorum, sed ueritas tecũ esto, tum prosperas facies uias tuas, ac prudenter ages. Mi fili, eleemosynam præsta de omnibus quæ habes. Nec unq; abscondas oculum à paupere & inope, quod ubi feceris, nec se Dominus Deus à te abscondet. Si multa tibi suppetit facultas, multæ erũt eleemosynæ tuę,

צֹאֲרַסְתִּי בְּשִׁבְעָה אֲנָשִׁים וְכוּלָּם מֵתוּ וּלְמַעַן שִׁמְךָ
אַל יְהִי רַע בְּעֵינֶיךָ לַהֲמִיתֵנִי רַחֵם עָלַי כְּרֹב רַחֲמֶיךָ וְהַעֲבֵר
חֶרְפָּתִי אֲשֶׁר יָגוֹרְתִּי
וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה עָלְתָה תְּפִלָּתָהּ יַחַד
עִם תְּפִלַּת טוֹבִיָּה לִפְנֵי אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּמִיַּד רִחַם עֲלֵיהֶם
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְצִוָּה לְמַלְאַךְ רְפָאֵל שֶׁיֵּלֵךְ לְרַפְאוֹת
עֵינֵי טוֹבִיָּה וְלִיתֵּן אֶת שָׂרָה בַּת רְעוּאֵל לְטוֹבִיָּה בֶּן טוֹבִיָּה
לוֹ לְאִשָּׁה וְלִגְעוֹר בְּאַשְׁמְדַאי וּלְהַבְרִיחוֹ מִמֶּנָּה כִּי
לְטוֹבִיָּה מִשְׁפַּט הַגְּאוּלָּה וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה כִּיֵּים תְּפִלָּתוֹ
טוֹבִיָּה וְנִכְנַס בְּבֵיתוֹ ׳ וּכְמוֹ גַם כֵּן שָׂרָה יָרְדָה מִן הָעֲלִיָּה
אֲשֶׁר הִתְפַּלְּלָה ׳ וּבוֹ בַּיּוֹם זָכַר טוֹבִיָּה אֶת
הַכֶּסֶף אֲשֶׁר הִפְקִיד בְּבֵית עֲבִיאֵל בְּאֶרֶץ מִדְיָן וְאָמַר בְּדַעְתּוֹ
כְּבָר אֲנִי הִתְפַּלַּלְתִּי לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבִקַּשְׁתִּי מִיתָה
לָמָּה אֵינִי קוֹרֵא לְטוֹבִיָּה בְּנִי וַאֲצַוֶּנּוּ עַל אוֹדוֹת הַכֶּסֶף
לִפְנֵי מוֹתִי ׳ מִיַּד קָרָא לִבְנוֹ וְאָמַר לוֹ כְּשֶׁאָמוּת
קְבְרֵנִי מִיַּד וְכַבֵּד אֶת אִמְּךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ ׳ וְאַל תַּעְלֵם עַיִן
מִמֶּנָּה וַעֲשֵׂה כָּל חֶפְצָהּ וְכָל בַּקָּשָׁתָהּ ׳ וְאַל תַּעֲלִיבָהּ
וּזְכוֹר כִּי הַרְבֵּה הַטְּרָחוֹת בִּטְרָחָה עָלֶיךָ ׳ וְרַבִּים מַכְאוֹבִים
רָאֲתָה עָלֶיךָ בִּהְיוֹתְךָ בְּקִרְבָּהּ וּכְשֶׁתָּמוּת קָבְרָה עִמִּי בְּקֶבֶר
אֶחָד וְכָל יְמֵי חַיֶּיךָ בְּנִי זְכוֹר אֶת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַל תֶּחֱטָא
וְאַל תָּסוּר מִדְּרָכָיו וְאַל תִּשְׁכַּח מִצְוֹתָיו ׳ וַעֲשֵׂה צְדָקָה
כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְאַל תֶּחֱטָא וְאַל תֵּלֵךְ בְּדֶרֶךְ עִקְּשִׁים וְהָאֱמֶת
תִּהְיֶה עִמְּךָ אָז תַּצְלִיחַ אֶת דְּרָכֶיךָ וְאָז תַּשְׂכִּיל בְּנִי עֲשֵׂה
חֶסֶד מִכָּל אֲשֶׁר לָךְ וְאַל תַּעְלִים עֵינֶיךָ מֵעָנִי וְאֶבְיוֹן וְאִם
תַּעֲשֶׂה כֵּן לֹא יַעְלִים מִמְּךָ יְהוָה אֱלֹהִים וְאִם תִּרְאֶה כִּי רַב
הילד

à me, necq oculos tuos à deprecatione mea. Accidit autem eodẽ tempore, ut affligerẽt Saram filiam Reguelis, in terra Midian, ancillæ eius, eò quod cũ nuptui daretur uiro, prima statim nocte, priusquam cum ea cõcumberet, mortuus atcq humatus fuit. Nam (Sathan) quem Aschmodai uocãt, cum ea erat, præfocans uiros, qui cupiebant cum ea rem habere, atcq ita factum est, ut septem nupserit uiris, qui omnes mortui fuerunt. Eodem tempore in contentionẽ uenit (Sara,) cum ancillis domus patris sui, quæ ceperũt probris afficere eam, dicentes, Non erubescis, nec pudet te? quod septem uiros, quibus te nuptum dederunt parentes tui, omnes præfocasti. Quod malum hinc nimirũ est, quod ita nos castigas. Cui etiam hoc accedit, quod morieris absq filio & filia. Talia cum audiuisset, ira ad mortem usq percita fuit: atcq in tantum affligebatur, ut seipsam strangulare cuperet, (Quod fecisset etiam) nisi iterũ in animũ inducendo, sic apud se cogitasset. Si fecero hãc rem, deducã uticq canitiem patris mei, & matris meæ, cum dolore in sepulchrum. Hinc ergo abijt, & procidit ante fenestrã, orans & dicens. Benedictus sit Dominus Deus noster, & benedictũ sit nomen eius forte ac terribile, ex nunc & usq in sæculũ. Laudent te omnia opera tua, tecq prædicet omnis caro. Nunc itacq Domine Deus, oculi mei pendent à te, quo benigna uolũtate tua, colligas animã meã, tollasq me ex hoc mundo, nam exaturata est malis anima mea, & facta sum ludibrium & fabula in ore omniũ uiuentiũ. Nunquid corã te manifesta sunt arcana cordis & renũ? hinc tu nouisti me purã esse ab omni macula, & ab omni cõcubitu uiri, ita, quod non polluerim nomen meũ, necq nomen parentum meorum, in terra exilij nostri. Vnica ego (filia) sum patris mei, nec est illi hæres qui succedat ei. Neque frater est mihi, nec etiã filius fratribus eius, necq propinquus, ut moris est, unde animus eius refrigeriũ habere posset, unde est q cogito, fore, ut uel ab hoc, uel ab illo homine in uxorẽ ducar.

Qui-

מִמֶּנִּי וְאַל תִּתְעַלֵּם מִתְּחִנָּתִי
וְגַם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם הֵרְעוּ לְשָׂרָה
בַּת רְעוּאֵל בְּאֶרֶץ מָדַיִן שִׁפְחוֹתֶיהָ כִּי הָיוּ נוֹתְנִים אוֹתָהּ
לְאִישׁ וּבַלַּיְלָה הָרִאשׁוֹן קוֹדֶם שֶׁיִּשְׁכַּב עִמָּהּ הָיָה נִפְטַר
לְבֵית עוֹלָמוֹ כִּי אַשְׁמְדַאי הָיָה עִמָּהּ וְהָיָה חוֹנֵק אֶת
הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלֶיהָ וְהִיא נִיתְּנָה לְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים וְכוּלָּם
מֵתוּ וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם עָשְׂתָה מְרִיבָה עִם שִׁפְחוֹת בֵּית אָבִיהָ
וְהִתְחִילוּ מְחָרְפוֹת אוֹתָהּ כִּי לֹא תֵבוֹשִׁי וְלֹא תִכָּלְמִי כִּי
לְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים נְתָנוּךְ אֲבוֹתַיִךְ וְכוּלָּם הֶחֱנַקְתָּם וְעַל שֵׂאת
מְיַיסֶּרֶת אוֹתָנוּ עַל זֶה הַדָּבָר מֵתוּ וְגַם אִם תָּמוּתִי וְלֹא
נִרְאֶה מִמֵּךְ לֹא בֵן וְלֹא בַת וּכְשָׁמְעָה כָּזֹאת חָרָה לָהּ עַד
לָמוּת וְהֵצַר לָהּ מְאֹד וּבִקֵּשׁ לַחֲנוֹק עַצְמָהּ וְעוֹד בְּשֵׂאת
וְנִתְּנָה בְּדַעְתָּהּ וְאָמְרָה אִם אֶעֱשֶׂה הַדָּבָר הַזֶּה אוֹרִידָה אֶת
שֵׂיבַת אָבִי וְאִמִּי בְּיָגוֹן שְׁאוֹלָה אָז הַלְּכָה וְנִפְּלָה נֶגֶד הַחַלּוֹן
וַתִּתְפַּלֵּל וַתֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וּבָרוּךְ שְׁמוֹ הַגָּדוֹל ה
הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם יְהַלְלוּךָ כָּל
מַעֲשֶׂיךָ וְלָךְ מְשַׁבְּחִים כָּל בָּשָׂר וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עֵינַי
תְּלוּיוֹת לָךְ שֶׁיְּהֵא רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁתֶּאֱסוֹף נִשְׁמָתִי וּתְאַבְּדֵנִי
מִן הָעוֹלָם כִּי שָׂבְעָה בְרָעוֹת נַפְשִׁי וַאֲנִי הָיִיתִי לַעַג וָקֶלֶס
לְמָשָׁל וְלִשְׁנִינָה בְּפִי כָּל חַי וַהֲלֹא לְפָנֶיךָ גְּלוּיִים סִתְרֵי לֵב
וּכְלָיוֹת וְאַתָּה יָדַעְתָּה כִּי טְהוֹרָה אֲנִי מִכָּל מוּם וּמִכָּל
מִשְׁכַּב זָכָר וְלֹא הִלַּלְתִּי שְׁמִי וְלֹא שֵׁם אֲבוֹתַי בְּאֶרֶץ,
גָּלוּתֵינוּ יְחִידָה אֲנֹכִי לְאָבִי וְאֵין יוֹרֵשׁ לְיוֹרְשׁוֹ וְלֹא אָח יֵשׁ
לִי וְלֹא בֵן לְאָחִיו וְלֹא קָרוֹב כַּמִּשְׁפָּט כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ קִירַבְתּ
רוּתַ׃ וַאֲסַבְּרָה אוּלַי אֶנָּשֵׂא לְאֵי זֶה אָדָם׃ וְעוֹד הִנֵּה
בארכתי

ueni. Porrò frater meus Aharon, persuasit mihi tandem, ut proficiscerer in Alemaniam. Vbi cũ uxor mea opus faceret mulieribus, & pro labore mercedẽ auferret, accidit semel, ut dederint ei pro mercede, hœdũ caprarum, quẽ cum ad me attulisset, atq; is balare inciperet, hoc audito, dixi ad eam, unde uenit hœdus iste? fortassis furtũ est, restitue eum domino suo, non enim cõuenit nos furto ali. Quæ respondens dixit, absit mi domine, minime furtũ est, sed pro mercede mea ipsum accepi. Cumq; iterũ instarem illi, ut redderet eum domino suo, respondẽs illa dixit ad me, Viuit Dominus meus. Nemo non nouit q̃ multas feceris eleemosynas, omnibus diebus uitæ tuæ, & nihil tamen prosunt tibi omnes eleemosynæ tuæ, Siquidẽ sedes in caligine, nihil uidens, nulloq; fruẽs bono. Quibus auditis, uiscera mea intra me cõmota fuerunt, cepiq; flere amare, & psallere hunc in modũ. Iustus es Domine, & rectũ iudicium tuum, omnes quoq; uiæ tuæ, iustitia & ueritas, iuste item & uere iudicas omnes uenientes in mundũ. Memor sis mei Domine, & aspice de habitaculo sancto tuo, ad seruum tuum. Ne recorderis peccatorum meorũ, ac peccatorũ patrum meorum, multum enim peccauimus coram te, & recessimus à præceptis tuis bonis. Hinc dedisti nos in contemptũ, in captiuitatem, in parabolam, atq; in fabulã omnibus gentibus terræ, ad quas impulisti nos. Nunc itaq; age secundũ multã misericordiã tuã, & respice de habitaculo tuo. Nec (facias nobis) iuxta iniquitates nostras, & iuxta iniquitates patrũ nostrorũ, qui nõ ambulauerũt corã te in ueritate. Hinc quoq; nunc me apprehenderũt iniquitates meæ, quod nõ possum uidere, cõstitutus in magna ignominia. Propter multas erga miserationes tuas, hanc mecũ facito misericordiã, ut tollas animã meã, melior est em̃ misericordia tua uita. Quoniã defatigatus sum audire opprobria hominum. Ob id ego oro in conspectu tuo, ut colligas me ad patres meos, in domũ statutam omni uiuẽti. Neq; quæso abscondas faciẽ tuã

וְאָחִי אַחֲרוֹן הָיָה מְפַרְנְסֵנִי עַד שֶׁהָלַכְתִּי בְּאַלְמְנִיָּא ׃
וְהִנֵּה אִשְׁתִּי הָיְתָה עוֹשָׂה מְלָאכָה לְנָשִׁים
וּבוֹשֶׁלֶת שְׂכָרָהּ וּבָאָה   וּפַעַם אַחַת נָתְנוּ לָהּ בִּשְׂכָרָהּ גְּדִי
עִזִּים וַהֲבִיאַתְהוּ אֵלַי ׃ וְהִתְחִיל הַגְּדִי צָוֵחַ וּבְשָׁמְעִי אֶת קוֹלוֹ
אָמַרְתִּי לָהּ מֵאַיִן הַגְּדִי הַזֶּה שֶׁמָּא גָּנוּב הוּא וַתְּשִׁיבֵהוּ ל
לִבְעָלָיו כִּי לֹא נָכוֹן לֶאֱכֹל הַגָּנוּב   וְעָנְתָה וְאָמְרָה הַס
וְשָׁלוֹם אֲדוֹנִי אֵינֶנּוּ גָּנוּב אֶלָּא בִּשְׂכָרִי לְקַחְתִּיו   וְעוֹד
הִתְחַנַּנְתִּי לָהּ תְּשִׁיבֵהוּ לִבְעָלָיו וְהִיא עָנְתָה וְאָמְרָה חֵי אֲדוֹנִי
יָדוּעַ לַכֹּל כִּי הַרְבֵּה צְדָקוֹת עָשִׂיתָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְכָל צ
צִדְקוֹתֶיךָ לֹא הוֹעִילוּךָ אֶלָּא אַתָּה יוֹשֵׁב אָבֵל   וְאֵינְךָ מַבִּיט
וְטוֹבָה לֹא רָאִיתָ

וּכְשָׁמְעִי כָּזֹאת מֵעַי הָמוּ עָלַי וּבָכִיתִי
בְּמַר נֶפֶשׁ   וְכֵן אָמַרְתִּי צַדִּיק אַתָּה יְהוָה וְיָשָׁר מִשְׁפָּטֶיךָ
וְכָל דְּרָכֶיךָ צֶדֶק וֶאֱמֶת וּמִשְׁפָּט אֱמֶת תִּשְׁפּוֹט לְכָל בָּאֵי ע
הָעוֹלָם זָכְרֵנִי יְהוָה אֱלֹהַי וְהַבֵּט מִמְּעוֹן קָדְשְׁךָ אֶל עַבְדְּךָ
וְאַל תִּזְכּוֹר חַטֹּאתַי וְחַטֹּאת אֲבוֹתַי כִּי הַרְבֵּה חָטָאנוּ לְפָנֶיךָ
וְסַרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ הַטּוֹבִים   וְתִתְּנֵנוּ לְבִזָּה וְלִשְׁבִיָּה לְמָשָׁל
וְלִשְׁנִינָה לְכָל גּוֹיֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִדַּחְתָּנוּ וְעַתָּה עֲשֵׂה כְּרֹב
רַחֲמֶיךָ וְהַבֵּט מִמְּעוֹנֶךָ וְלֹא בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ וּבַעֲוֹנוֹת אֲבוֹתֵינוּ
אֲשֶׁר לֹא הָלַכְנוּ לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת

וְעַתָּה הִשִּׂיגוּנִי עֲוֹנוֹתַי וְלֹא
יָכוֹלְתִּי לִרְאוֹת וַאֲנִי בְּחֶרְפָּה גְּדוֹלָה   וּבְרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים עֲשֵׂה
עִמִּי חֶסֶד וֶאֱסוֹף נִשְׁמָתִי   כִּי טוֹב חַסְדְּךָ מֵחַיִּים כִּי כְבָר
נִלְאֵיתִי שְׁמוֹעַ חֶרְפַּת בְּנֵי אָדָם וְעַל זֶה אֲנִי מִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ
שֶׁתַּאַסְפֵנִי אֶל אֲבוֹתַי בֵּית מוֹעֵד לְכָל חַי   וְאַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ

מִמֶּנִּי

euaſerunt in terram Ararat. Hinc Eſarhaddon filius eius regnauit pro eo, qui poſuit fratrem meum Aharon filium Hananeelis dominatorem in toto regno ſuo, qui & ipſe educebat & introducebat (populum,) Is inq; frater meus Aharon, interpellauit pro me apud regem, ut reduceret me in Nineuē. Idem quoq; frater meus Aharon, pincerna regis erat, conſtitutus ſuper ſigillum & ſuper tributa, & libellos expenſi & accepti. Præcepit autē rex Eſarhaddon filius Sanherib fratri meo Aharon, ut redderet mihi domum meam, Hannam uxorē meam, Tobiam filiū meum, in feſto tabernaculorum, quo die etiam feci magnum conuiuium. Cumq; ſederem in menſa, dixi filio meo Tobiæ, Mi fili, exi & uide ſi forte inuenias, unum ex fratribus noſtris, quem introducito, ut edat nobiſcū. Feſtines, nec moram facias, ego enim interim expectabo te. Qui abiens & reuertens, dixit ad eum, mi pater, eſt unus ex filijs Iſraël qui mortuus iacet in campo. Quod cum audiuiſſem, non intrauit in os meū quicq; cibi, ſed ſurrexi & introduxi eum in domū meam, ut eſſet ibi, donec ſol occideret. Dein laui manus meas, & comedi panem meum, cum triſtitia & gemitu, memor cum lachrymis, prophetiæ Amos prophetæ. Cumq; in ipſa ueſpera fodiſſem & ſepelijſſem eum, uicini mei ſubſannauerūt me dicentes. Ecce hic eſt uir ille, qui au fugerat et euaſerat eò q; ſepelijſſet mortuos, is iam reuerſus adhuc nō ceſſat ſepelire eos, nec timet, ſi innotuerit hæc res regi, ut morte plectat̃. Ego uero (nihil hęc moratus) ſepeliui mortuū, nec ſtatim ingreſſus ſum domū meā, eò q; pollutus eſſem ſup mortuo. Sed dormiui extra atriū meum, cōponēs me ad parietē, facie nō uelata. Cumq; ignorarē quod hirundo nidulata eſſet in eo pariete, forteq; aperuiſſem oculos meos ad uidendū, deiecerunt auiculæ ſtercora ſua, quæ cū incidiſſent in oculos, ſtatim illi ſic turbati fuerūt, ut nec quicq; amplius uidere potuerim. Ac licet multi me curaſſent medici, nullū tamē quod mederet̃ oculis, remediū in-

וְהֵמָּה בִּמְלֻטוּ בְּאֶרֶץ אֲרָרָט ׳ וַיִּמְלֹךְ אֵסַרְחַדּוֹן בְּנוֹ תַּחְתָּיו וַיָּשֶׂם אֶת אֲחִי אַחֲרוֹן בֶּן חֲנַנְאֵל אָחִי מוֹשֵׁל בְּכָל מַלְכוּתוֹ וְהוּא הָיָה הַמּוֹצִיא וְהַמֵּבִיא ׳ וַיְבַקֵּשׁ אָחִי הָאַחֲרוֹן מֵאֵת הַמֶּלֶךְ בַּעֲדִי וַהֲשִׁיבֵנִי אֶל בְּנוֹהּ ׳

וְאָחִי אַחֲרוֹן הָיָה מִשְׁקֶה לַמֶּלֶךְ וְעַל הַחוֹתָם וְעַל הַמַּס וְעַל כָּל חֶשְׁבּוֹן וְגָזַר הַמֶּלֶךְ אֵסַרְחַדּוֹן וְנָתַן לִי אֶת בֵּיתִי וְאֶת חַנָּה אִשְׁתִּי וְטוֹבִיָּה בְּנִי בְּחַג הַסֻּכּוֹת וְאוֹתוֹ הַיּוֹם עָשִׂיתִי סְעוּדָה גְדוֹלָה ׳

וּכְשֶׁיָּשַׁבְתִּי בְּשֻׁלְחָן אָמַרְתִּי לִבְנִי טוֹבִיָּה בְּנִי צֵא וּרְאֵה אוּלַי תִּמְצָא אֶחָד מֵאַחֵינוּ וַהֲבִיאֵהוּ וְיֹאכַל עִמָּנוּ וּמַהֵר וְאַל תְּאַחֵר כִּי אֲנִי מַמְתִּין אוֹתְךָ הָלַךְ וְחָזַר וְאָמַר לוֹ אָבִי אֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל נָפַל בַּשָּׂדֶה וּכְשָׁמְעִי כָּזֹאת לֹא בָא אֶל פִּי מַאֲכַל כְּלוּם אֶלָּא עָמַדְתִּי וַהֲבֵאתִיו בְּבֵיתִי הֱיוֹתִי עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ וַאֲנִי רָחַצְתִּי יָדַי וְהָיִיתִי אוֹכֵל לַחְמִי בְּיָגוֹן וַאֲנָחָה וְזָכַרְתִּי נְבוּאַת עָמוֹס הַנָּבִיא וּבָכִיתִי וּבָעֶרֶב חָפַרְתִּי וּקְבַרְתִּיו וּשְׁכֵנַי הָיוּ מַלְעִיגִין כִּי לֵאמוֹר זֶה הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּרַח וְנִצַּל בַּעַד קְבוּרַת הַמֵּתִים וְעוֹד חָזַר וְקוֹבֵר אֶת הַמֵּתִים וְאֵינוֹ מִתְיָרֵא שֶׁמָּא יוֹדַע הַדָּבָר אֶל הַמֶּלֶךְ וְיָמוּת ׃ וַאֲנִי קָבַרְתִּי אֶת הַמֵּת וְחָזַרְתִּי וְנִכְנַסְתִּי לְבֵיתִי עַל שֶׁנִּטְמֵאתִי בְּמֵת וְיָשַׁבְתִּי חוּץ לַחֲצֵרִי בִּקְצֵה הַקִּיר וְאֶת פָּנַי לֹא כִסִּיתִי וַאֲנִי לֹא יָדַעְתִּי כִּי דְרוֹר קִנְּנָה בְּאוֹתוֹ הַקִּיר וּפָתַחְתִּי עֵינַי לִרְאוֹת וְהִשְׁלִיכוּ הַצִּפֳּרִים צוֹאָתָם וְנִכְנְסָה בְּעֵינַי וּמִיָּד נִתְבַּלְבְּלוּ עֵינַי וְלֹא הָיִיתִי רוֹאֶה כָּל עִקָּר ׳ וְהַרְבֵּה רוֹפְאִים תְּפַשְׂתִּי וּרְפוּאָה לֹא מָצָאתִי

Et cum captiui abducti fuissemus in Nineuen, accidit ut omnes fratres mei, ac domus patris mei, comederēt panem gentium, ego uero diligenter cauebam, ne contaminarer cibo ac pane gentium. Dilexi enim Dominum, toto corde meo, totaq; anima mea. Hinc Dominus Deus dedit, ut gratiam, misericordiā, & miserationes (inuenirem,) in oculis regis Salmanasar. Qui & constituit me procuratorem omniū rerum suarū necessariarum, sic, ut liceret mihi peragrare totum regnum eius, necnon & terrā Midian, in qua etiam depositum reliqui, apud Abielem filium Grabrielis, nempe decem talenta argenti. Mortuo uero rege Salmanasar, regnauit pro eo Sanherib filius eius, qui fuit (homo) malus, durus, & prauis moribus, sic, ut ob metum eius, nō potuerim redire in terrā Midian. Insuper & in diebus Salmanasar, magnū beneficiū contuli in omnes fratres meos, nam panem meum esurienti distribui, nudos uestiui, omnē quoq; Israēlitam, quem uita defunctū, post murum proijciebant, nec sepeliebant, sic præcipiente rege, ego diligenter scrutabar, & quocunq; loco mortuum uidebam, noctu abiens sepeliebam eum. Necnon & multos interfectos, quos Sanherib furore percitus, trucidauerat, posteaquàm cum ignominia reuersus esset, ab oppugnatione urbis Ierosolymæ, clanculum & furtim sepeliui, multos siquidem furore suo interfecerat. Accidit autē, ut post aliquod tempus ueniret, & requireret rex interfectos, quos cum non inuenisset, eaq; de re diligenter & multum inuestigasset, tandē respondit quidam ex uiris Niniuæ, dicēs ad regem. Tobias sepeliuit occisos, (quo audito) rex uoluit me occidere, quod cum audiuissem, clam aufugi. Cumq; nunciatū fuisset regi, quod aufugissē, ilico præcepit, ut diriperent omnia bona mea, adeo, ut nec quicq; mihi relictū fuerit, præter Hannam uxorē, ac Tobiā filiū meum. Atq; ita delitui per quindecim dies, donec insurrexerunt Adramęlech & Saręzer filij Sanherib, qui occiderūt patrē suū, (quo facto)

וכשהלכנו בגולת בנינוה אז כל אחי ובית אבי היו אוכלים
לחם הגוים ואני שמתי את לבי שלא אתגאל מפת בג
הגוים כי אהבתי את יהוה בכל לבבי ובכל נפשי ׃ ויתן
יהוה אלהים אותי לחן ולחסד ולרחמים בעיני שלמנאסר
המלך ועשני קונה לכל צורכו ׃ והייתי הולך בכל מלכותו
וגם בארץ מדין והפקדתי פקדון אצל עביאל בן גבריאל
בארץ מדין עשרה ככרי כסף ׃

וימת שלמנאסר המלך

וימלוך סנחריב בנו תחתיו והיה רע וקשה ודרכיו
מקולקלים ומפחדו לא יכולתי לשוב אל ארץ מדין ׃
וגם בימי שלמנאסר חסד גדול גמלתי לכל אחי ׃ ולחמי
לרעב פרשתי וערומים הלבשתי וכל מי שהיה נפטר מ
מישראל היו משליכין אותו אחרי החומה ׃ ולא היו
קוברין אותו כי כן צוה המלך ואני הייתי מחפש ובכל
מקום שהייתי רואה את המת הייתי הולך בלילה ואקבור
אותו ׃ וגם ברוב החללים אשר הפיל סנחריב בחמתו
אחרי שובו מירושלם בבושת פנים ׃ קברתי אותם
בסתר ובגניבה כי הרבה הפיל בחמתו ׃ ולאחר זמן בא
ובקש המלך את החללים ולא מצאם וחקר בדבר הרבה
מאד ׃ ויעז אחד מאנשי נינוה ויאמר בעדי כי טוביה
קבר את החללים ׃ ויבקש בעדי המלך להרגני
וכששמעתי ברחתי בהחבא ויוגד למלך כי ברחתי מידו
צוה ויבוזו כל אשר לי ולא נשאר לי כלום כי אם חנה
אשתי וטוביה בני ונחבאתי תשעה עשר ימים עד אשר
עמדו אדרמלך ושראצר בני סנחריב והרגו את אביהם ו

והמה

Ic est liber Tobię, filij Hananeelis, filij Gabrielis, Chananel
de semine Aschel, de tribu Naphthali, qui captiuus abductus fuit ex incolis terræ Naphthali. Quem captiuũ abduxit Salmanasar rex Assyrię, una cũ omnibus habitatoribus Galileæ. Ego Tobias in iustitia & ueritate ambulaui, omnibus diebus uitæ meæ, & beneficia magna retribui omnibus fratribus meis, populo meo, atq; omnibus in exilio (existẽtibus,) qui mecũ captiui abducti fuerunt in terram Assyriæ, in ipsam scilicet Niniue (urbẽ.) Cumq; essem in domo mea, in terra Israẽl, puer eram, omnesq; familiæ domus patris mei, tribus Naphtalicę, cessauerant pergere ad domũ Dauid, quæ (erat) in Ierosolyma ciuitate sancta, quam elegit Dominus ex omnibus tribubus Israẽl. Præcepitq; immolari ibi omnia sacrificia pacifica, filiorũ Israẽl. Sanctificauit quoq; templum nomini Domini exercituũ, ut habitaret ibi nomen eius in seculum & in perpetuũ. Omnes (inq;) tribus Israẽl, reliquerant Dominum, & colebant Baalim, atq; idola execranda, quod idem faciebat & tribus Naphtali. Ego uero solus colebam Dominũ, ascendebamq; Ierosolymã tribus uicibus, sicut scriptum est in lege Mosis, in statutum sempiternum. Conseruabamq; præcepta primitiuorũ fructuũ, decimarũ, primitiarũ uelleris: quæ dabam sacerdotibus filijs Aaron. Primas item decimas, dabam filijs Leui, Ierosolymæ habitantibus, qui stabant coram Domino, ut ministrarent ei & benedicerẽt in nomine eius. Porro decimas secũdas, diuendebã, acceptoq; argẽto ascendebã Ierosolymam, expendẽs illud pro quacunq; re, quam desyderabat anima mea, hoc ipsũ faciẽs singulis annis. Cęterũ tertias decimas, erogabã pro restauranda domo, queãdmodũ prçceperat mihi Debora, mater patris mei, pupillus enim relictus fuerã, à patre meo, & à matre mea. Cum aũt peruenissem ad ætatẽ uirilem, uxorẽ duxi nomine Hannam, de familia domus patris mei, quę peperit mihi filiũ, cuius nomẽ uocaui Tobias.

Et

טוֹבִיָה

וְזֶה סֵפֶר

טוֹבִיָה בֶּן חֲנַנְאֵל בֶּן גַבְרִיאֵל מִזֶרַע אַשִׁיל מִשֵׁבֶט נַפְתָּלִי אֲשֶׁר הָגְלָה מִתּוֹשְׁבֵי מֵאֶרֶץ נַפְתָּלִי אֲשֶׁר הֶגְלָה שַׁלְמַנְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר יַחַד עִם כָּל־יוֹשְׁבֵי הַגָּלִיל ׃

הֶגְלָה

אֲנִי טוֹבִיָה בִּצְדָקָה וֶאֱמֶת הָלַכְתִּי כָּל יְמֵי חַיַּי וַחֲסָדִים גְּדוֹלִים גָּמַלְתִּי לְכָל אַחַי וּלְעַמִּי וּלְכָל־גָּלוּת אֲשֶׁר גָּלוּ עִמִּי בְּגוֹלָה בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר בְּנִינְוֵה וּבִהְיוֹתִי בְּבֵיתִי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּנַעַר הָיִיתִי וְכָל־מִשְׁפְּחוֹת בֵּית אָבִי שֵׁבֶט נַפְתָּלִי חָדְלוּ מִמְּלֶכֶת בְּבֵית דָּוִד בִּירוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר בָּחַר בָּהּ יְהוָה מִכָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וְצִוָּה לְהַעֲלוֹת שָׁם כָּל זִבְחֵי שְׁלָמִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִקְדִּישׁ אֶת הַהֵיכָל לְשֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם לְעוֹלָם וָעֶד וְכָל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל עָזְבוּ אֶת יְהוָה וַיַּעַבְדוּ אֶת הַבְּעָלִים וְאֶת הַגִּלּוּלִים וּכְמוֹ כֵן גַּם שֵׁבֶט נַפְתָּלִי ׃ וַאֲנִי הָיִיתִי לְבַדִּי עוֹבֵד יְהוָה וְהָיִיתִי עוֹלֶה לִירוּשָׁלַיִם בְּשָׁלֹשׁ פְּעָמִים רְגָלִים כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה חוּקַּת עוֹלָם ׃ וְהָיִיתִי מְקַיֵּים מִצְוַת הַבִּכּוּרִים וְהַמַּעַשְׂרוֹת וְרֵאשִׁית הַגֵּז ׃ וְהָיִיתִי נוֹתְנָם לַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן הָיִיתִי נוֹתֵן לִבְנֵי לֵוִי הָעוֹמְדִים לִפְנֵי יְהוָה לְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בִּשְׁמוֹ הַדָּרִים בִּירוּשָׁלַיִם וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי הָיִיתִי מוֹכֵר וְלוֹקֵחַ כֶּסֶף וְעוֹלֶה בִּירוּשָׁלַיִם וְנוֹתֵן הַכֶּסֶף בְּכָל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשִׁי עוֹשֶׂה בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה וּמַעֲשֵׂר שְׁלִישִׁי הָיִיתִי נוֹתֵן לְבֶדֶק הַבַּיִת כַּאֲשֶׁר צִוְּתָה לִי דְּבוֹרָה אֵם אָבִי כִּי־יָתוֹם נִשְׁאַרְתִּי מֵאָבִי וּמֵאִמִּי וּכְשֶׁהִגַּעְתִּי בְּפֶרֶק אֲנָשִׁים לָקַחְתִּי אִשָּׁה אֶת חַנָּה וְהִיא מִמִּשְׁפַּחַת בֵּית אָבִי וְיָלְדָה לִי בֵּן וְקָרָאתִי שְׁמוֹ טוֹבִיָּה

וּכְשֶׁהָלַכְנוּ

cryphos, qui in hebræa lingua à nobis desyderantur, apud gentem Iudaicam, maxime in illis locis agentem latitare. Ego profecto à uiris fide dignis audiui, alicubi & Iesum Syrach, quem nos Ecclesiasticũ uocamus, totũ hebraicum in bibliotheca quadam extare, quem adeptum uti spero, & tibi alijsq; hebraicæ linguæ studiosis, cõmunicare minime grauabor. Tu interim istis meis lucubratiũculis, donec meliora ex officina nostra in communem canditorum linguæ sanctæ utilitatem proferamus, animũ oblecta, Quod ut primo quoq; tempore fiat, operã dabimus, si isthæc tibi & alijs non ingrata esse intellexerimus. Vale bene & semper, in Christo communi nostro redemptore, quem ut laboribus meis faueat, ac benigniter aspiret, nũquàm non pro me sanctissimis precibus tuis interpella. Et Paulum tuum ut amare cepisti, nunquàm desine. Ex Isna. 11. Febuarij, Anno salutis. M. D. XXXXII.

Id eſt, poſtquàm uenit mulier, uenit etiam contemptus: Nam uerbum domini contempſit. Statimq́ uenit cum ea Sathan, hoc eſt, affectio praua: Angelus ſcilicet mortis, qui dicitur Samaël, ipſe eſt ſerpens ille qui proiecit uenenum mortis & uirus in Euam, atq́ ita occaſio mortis ſuit ipſi homini, ꝓpter eſum fructus (ueititi). Is inq́ Cacodæmon eſt, qui cõiuges exagitat & exaſperat, author omnium rixarũ & diſcordiarum. Cum illo Saræ certamen eſt, quæ tandem adiuta angelo dei, uictrix abit, unde & à uincendo, ſuperãdo & præualendo nomen accepit. Nam Sara principem & uictricem ſignificat. Raphaëli angelo Dei, à רפא id eſt, curãdo & medendo nomẽ eſt, per hunc enim Deus omnibus malis, miſerijs, & afflictionibus noſtris, modo nõ frangamur & ab eo non deſciſcamus, medeт̃ & finẽ facit. Idem quoq́ Angelus & Azaria ab adferẽdo auxilio diuino appellatur, ſunt enim Angeli, ut habet epiſtola ad hebræos, liturgica pneumata. i. adminiſtratorij ſpiritus, qui in miniſteriũ emittuntur, ꝓpter eos, qui hęredes erunt ſalutis. Hęc obiter tãtum & breuibus delibare uiſum eſt, quod apud alios, explicatius & prolixius habeantur. Porrò ſi roges mi Heldeline, è quibus nam terris, Tobias hebræus ad noſtras appulerit oras, noueris, illum ex urbe Conſtantinopolitana, Iudæorum opera nobis contigiſſe. Nec ſuppoſiticium eſſe Tobiam, uel à me, uel ab alio noſtri ſeculi homine lingue hebraicæ perito, hebraiſmo donatum eſſe: ſed ab ipſo germano authore, eoq́ nato hebræo, ante multos annos hebraicè cõſcriptum fuiſſe. Id quod facile iudicare poteſt, qui hebraiſmi peritus eſt, quem libellus iſte egregie reſipit, & ad ſtilum bibliacum proxime accedit. Ex exemplari itaq́ uetuſto atq́ Cõſtantinopoli impreſſo, hunc noſtrum Tobiam, quem ex hebręo latinum factum, primum Chriſtianis legendum exhibemus, deſumpſimus: ſicut & Ben Syræ ſententias. Hinc certè coniectura eſt, & alios adhuc optimos libros hebraicos, præſertim bibliacos, eosq́ apocryphos

Nec dubium eſt, quin Tobias noſter primum omnium hebraice ſcriptus fuerit, qui poſtea ex hebræo in græcum & Chaldęum, unde D. Hieronymus, ut teſtatur in prologo ſuo, ſuum traduxit, manauit. Argumẽtum etiam eſt, quod in hebræo, ut eſt ingenium linguæ ſanctæ, præſertim in rebus ſacris, omnia ſuccinctius & ſolidius habentur, in alijs enim tranſlationibus uidetur aliquid humani aſſutũ eſſe. Mihi certe non diſplicet eorum ſententia, qui putant hunc librum, comica quadam ratione conſcriptũ eſſe, ab hebręo quodam ſanctiſsimo uiro, qui in eo nobis, boni, pijq; patrisfamiliâs, in uero cultu ac timore dei familiã ſuam probe inſtituentis, & nihil non miſeriarum experientis, à quibus tamen omnibus tandem gratia dei liberatur, ob oculos ponit. Cui ſane perſonarum nomina, quę in hoc ſcripto cõmemorantur, pulchre cõueniunt. Tobiæ enim à bonitate, probitate, & pietate nomen eſt, à quo & alius Tobias, filius, paternam indolem egregie exprimens, æditur. Ita enim plerunq; fit, ut parentum moribus ſimiles euadãt nati, quod hebræi hebraice ſic eloquuntur במעשי אבות יעשו בנים id eſt, facta parentum imitantur filij, & prouerbialiter רחילא בתר רחילא אזלא וברא בתר עובדיה דאבוהי. id eſt, ouis ſequitur ouem, & filius ſequitur opera patris ſui. Hanna à gratia nomen habet, & repræſentat bonam matrẽ familiâs, marito ſuo in omnibus morigeram. Aſmodæus dæmonij nomen eſt, à שמד id eſt, delendo, & deuaſtando deductum. Hunc hebręi dęmonum regem eſſe tradunt, quem & alio nomine Samaël appellãt. Quod dæmonij genus, primum omnium in orbem prodijſſe tradunt, condita muliere, ipſiq; Adamo in coniugẽ adducta: de illo enim hebræi ſic ſcribunt בביאת האשה בא גם בוד

[Margin: טוביה — חנה — אשמדי — סמאל]

כי דבר יהיה בזתה ומיד בא עמה השטן הוא יצר הרע
הוא מלאך המות הוא סמאל הוא נחש שהשיל כס המות
וזוהמה בחוה וסיבב מיתה לאדם באכילת הפרי

D. GASBARI HELDELINO

PAVLVS FAGIVS ITE-RVM. S. D.

PLacuit & Tobiam ex hebræo à me in latinum tranſlatum, tibi potiſsimum quoq; dedicare, doctiſs. Heldeline. Quod certus ſim, hunc apud te nō ingratum hoſpitē futurum, quod hinc maxime colligo. Retulit mihi communis amicus noſter chariſsimus, tibiq; admodum familiariter notus, Gasbar Zeigerus, quantum illi Tobiæ libellum cōmendaris, cum is nuper apud te Lindauij in ædibus tuis eſſet, tecumq; in colloquium & diſputationem ueniſſet, de moribus hominū Algoicorum, qui quales ſeſe in præſenti peſtis calamitate, hoc tempore apud nos graſſantis declarent, tibi non eſt incognitum. In tantum enim Algoica gens, proh dolor, hoc malum abhorret, ut uel cōiunctiſsimi quiq; amici, ſeſe mutuo deſtituant, peſteq; enecatos, ad dies aliquot prorſus inhumatos deſerant. Ibi tu pijſsimi Tobiæ egregium pietatis exemplum, recte & appoſite quidem in medium adduxiſti, atq; imitandum propoſuiſti, Vt qui non in uiuentes tantum, ſed & in uita defunctos, ſtudium miſericordiæ ac pietatis ſuæ declarauit. Iſtud enim uerum pietatis opus, iuxta hebræorum ſententiam eſſe creditur, quod in mortuum, à quo nulla prorſus recōpenſatio ſperari poteſt (quod illi גמילות חסדים uocant) confertur. Erit autem nimirum libellus iſte tibi eo gratior, quod illum tibi in natiua lingua ſua, nempe hebræa, qua primum omnium æditus fuit, aſpicere licet. Habent enim, uti noſti, ſingularem quandam gratiam atq; fragrantiam, quæ in primitiua ſua lingua magis, quàm in aliena conſyderantur. Nam ſemper quodamodo gratius eſt pomum, quod ab ipſa matre arbore decerpitur. Et ſuauius eſt uinū, quod ex ipſo dolio in quod primū infuſum eſt, hauritur.

Nec

ספר טוביה

בלשון עברי עם העתקה בלשון
רומיי בצדו על ידי
פאולי באגיי

TOBIAS HEBRAI-
CE CVM VERSIONE LA-
TINA E' REGIONE, PER PAV-
LVM FAGIVM.